

Türk Tarihi Yazıları

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

TÜRK TARİHİ YAZILARI

Hazırlayanlar

Dr. Öğ. Alb. Ahmet TETİK- Arş. Uzm. Ayşe SEVEN- Arş. Uzm. Melike GÜRLER

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları

ANKARA
GENELKURMAY BASIMEVİ
2008

ISBN: 978-975-409-500-5
NSN: 7610270428497

YAYIN KURULU BAŐKANI
Hv. Korg. Abidin ÜNAL

YAYIN KURULU
Kur. Alb. İskender ÖZBAY
Dr. Öğ. Alb. Zekeriya TÜRKMEN

DÜZELTİ/SAYFA DÜZENİ
Red. Uzm. Yasemin TAŐCI

KAPAK TASARIMI
Ceyhan KURHAN

SUNUŞ

“Millî kùltürün her çığırda aşılarak yükselmesini Türk Cumhuriyeti’nin temel dileğî olarak temin edeceğiz.” Mustafa Kemal ATATÜRK, bu düşünceyi 1932 yılında Büyük Millet Meclisini açış konuşmasında dile getirmiştir. “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kùltürdür.” derken de millî devletin oturduğu zemini ifade etmiştir.

Millî devletin yapısında dil ve tarih birliğı önemli unsurlardır. Onun bu temel niteliklere verdiği önemi, kurulmasını sağladığı Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumunun yanı sıra yaptırdığı bilimsel araştırmalarda da görmek mümkündür.

Mustafa Kemal ATATÜRK’ün kùltürün çeşitli alanlarına olan ilgisi bilinen bir gerçektir. Gnkur. ATASE Başkanlığı Arşivinde mevcut ATATÜRK Koleksiyonu’nda, çeşitli konularda parça parça kâğıtlara yazdığı notlar da bulunmaktadır.

Çeşitli zamanlarda kaleme alındığı anlaşılan bu notlar, bir aydının kâğıda yansıyan değerlendirmeleridir. Genel olarak dil ve tarih konularını içeren yazılar dağınıktır. Konu bütünlüğünü sağlamak üzere notlar içeriklerine göre tasnif edilmiş, bu kitapta, Selçuklu ve Timur dönemine dair notları bir araya getirilmiştir.

ATATÜRK, Türkiye Cumhuriyeti’nin temel taşlarını oluşturan konulardaki düşüncelerini yazıya dökmüştür. Onun kendi el yazısıyla kaleme aldığı notlarında samimi bir aydının duygularını okumakta, onun tarihî yorumlarında yeni bakış açılarını bulmaktayız. Selçuklu Hakanı Tuğrul Bey dönemini anlatırken şu tespiti yapmaktadır! “Tuğrul zamanında İslâm âleminin idaresi resmen Türklere verilmiş oluyordu. Bütün Müslüman dünyası bir küll (bütün) kabul olunuyordu. Tuğrul dinî riyaseti kabul etmedi. Laik bir devlet reisi kalmayı tercih etti. Unvanı Sultan-ı İslâm oldu; dinî riyasette (başkanlıkta) Halifeyi bıraktı. Bu dinî riyasetin kaldırılmaması hatasının sonraları bütün Türk tarihinde acı ve yıkıcı akisleri görülmüştür.”

ATATÜRK, tarihi okurken sadece olaylarla sınırlı kalmamaktadır. Selçuklular dönemini değerlendirdiğı şu satırlar dikkat çekicidir: “Selçuklular, Asya’da Arap nüfuzunu kırdılar. Yerine Türk hâkimiyetini koydular. Anadolu’yu Bizans imparatorlarından istirdat ettiler (kurtardılar). Etilerden sonra İskender, Romalılar, Bizanslılar devirlerinde unutulmaya başlayan Türklüğü ve Türkçeyi Anadolu’da ihya ettiler.”

Mustafa Kemal ATATÜRK’ün aydın kimliğini yansıtan kültürel yazıları onu farklı kılan lider yönünü göstermektedir. Her ne kadar o, “Ben bilindiğı gibi anamdan doğduğum günden beri askerim.” diyorsa da Türk kùltürünü hakkıyla bilen ve sosyal hayatta da yaşayan bir Türk aydınıdır.

“Türk Tarihi Yazıları”, Gnkur. ATASE Başkanlığınca yayımlanan “ATATÜRK’ün Not Defterleri”nin dışında kalan notları içermektedir.

Tarih notlarının hemen başında onun Türk dilinin altında yatan kültüre olan hayranlığını, inancını duygulu kelimelerle ifade eden bir yazısı konuldu. Zübeyde Hanım'ın kendisine söylediği "Ayol!" kelimesine yüklediği anlam ve hissettiği duyguları ifade ederken mutluluğunu okuyabilmekteyiz. Son yazıda ise Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Türklüğüyle övücünün farklı bir ifadesi yer almaktadır.

Abidin ÜNAL
Hava Korg.
ATASE ve Dent. Bşk.

45
~~Günaydın~~
Ben bilindiği gibi anamdan doğduğum
günden beri askerim. askerliğin
yüksek faziletlerini anlamaya başladığım
çağda, anamdan, babamdan başlaya-
rak bu yüksekliğin nereden geldiğini
anlamak merakıma düştü.
İlk bana cevap veren anam oldu:
[ayol!] dedi, ben bundan hiç bir
şey anlamadım. Fakat bugün
anama hürmet! Çünkü onun
bana ilk hitabının ne olduğunu
şimdi anlıyorum. Büyük olduğuna
şüphe etmediğim anam, bana

Ben bilindiği gibi anamdan doğduğum günden beri askerim. Askerliğin yüksek faziletlerini anlamaya başladığım çağda, anamdan babamdan başlayarak bu yüksekliğin nereden geldiğini anlamak merakıma düştü.

İlk bana cevap veren anam oldu. [Ayol!] dedi. Ben bundan hiçbir şey anlamadım. Fakat bugün anama hürmet! Çünkü onun bana ilk hitabının ne olduğunu şimdi anlıyorum. Büyük olduğuna şüphe etmediğim anam, bana

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 16; Dosya Nu.: 440; Fihrist Nu.: 1-3.

dah büyüklük sıfatını izafe ediyor⁴⁶.
Bu manayı bize izah eden güneş dil
teorisidir.
Ayol kelimesinin Türkçe etimoloji
şeklini yazalım:
 $\{ \overset{1}{ağ} + \overset{2}{ay} + \overset{3}{ol} \}$;
1) ağ = köktür, bütün mevcudatın
menşeidir; esastır.
2) ay = kökün manasını kendisinde
tecessüm ettiren bir radikal köktür
3) ol = kökten anlaşılan esasi
manayı şumullendiren ve herkese
mal eden bir işarettir.
Ağayol = ayol; bunu yaratan
kadının ifadesidir. O kadın

daha büyüklük sıfatını izafe ediyor. Bu manayı bize izah eden güneş dil
teorisidir.

Ayol kelimesinin Türkçe etimoloji şeklini yazalım:

[(1) Ağ + (2) Ay + (3) Ol]:

1. Ağ: Köktür, bütün mevcudatın menşeidir, esastır.
2. Ay: Kökün manasını kendisinde tecessüm ettiren bir radikal köktür.
3. Ol: Kökten anlaşılan esasi manayı şumullendiren ve herkese mal eden bir işarettir.

Ağayol=Ayol; Bunu yaratan kadının ifadesidir. O kadın

47
Türk Kadınıdır. Bu sözde
şunu ifade ediyor:
geniş sahalarda büyüklüğü
tanınmış olan babanın
çocuğu. ayol!

Türk kadınıdır. Bu sözde şunu ifade ediyor. Geniş sahalarda büyüklüğü
tanınmış olan babanın çocuğu. Ayol!

1. S. 232
tahkim etti. İşte bu sıralar-
da olur ki (1043) Tuğrul Bey'in
bizzat yaptığı akınlardan evvel,
garba akınlar yapmış olan
oğuzlar Suriye'ye girdiler.
Bunlar Silvan (Miyafarkin) şehri-
ni tahrip ettiler; Nusaybin'i
muhasara ettiler; Musul'dan
cizye aldılar; bütün Diyarbakır
ve Mezopotamya kıtalarında
cevelan ettiler.
O tarihte Bizans Kralı bu-
lunan Kostantin Monomak
Tuğrul'un ittifakına talip
oldu; Sulh teklifinde bulun-
mak üzere sefirler gönderdi.
Tuğrul buna muvafakat
etti.
Tuğrul, Diyarbakır'da
yeğeni Kutalmış'ı
memur etmişti. 2

...tahkim etti. İşte bu sıralardadır ki (1043) Tuğrul Bey'in bizzat yaptığı akınlardan evvel garba akınlar yapmış olan Oğuzlar Suriye'ye girdiler. Bunlar Silvan (Miyafarkin) şehrini tahrip ettiler. Nusaybin'i muhasara ettiler. Musul'dan cizye aldılar. Bütün Diyarbakır ve Mezopotamya kıtalarında cevelan ettiler.

O tarihte Bizans Kralı bulunan Kostantin Monomak Tuğrul'un ittifakına talip oldu. Sulh teklifinde bulunmak üzere sefirler gönderdi. Tuğrul buna muvafakat etti.

Tuğrul, Diyarbakır'a yeğeni Kutalmış'ı memur etmişti.

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 11; Dosya Nu.: 232; Fihrist Nu.: 1-15

Halife rüesasının
hücumu
Bu Türk reisinin, Diyarbakır
havalisinde vücudu, arap
rüesasını endişeye düşürün-
yardı. Bu reisler, Türk esir
kölelerinden yetişmiş adamlar-
dı; istedikleri oğuzları tart
ederek Halifeyi ellerinde tutmaktı.
Musul garbında, Sincar'da
Kutalmış'a hücum ettiler ve
mağlup ettiler. Kutalmış
Medya istikametine çekil-
meye mecbur oldu. Orada
Yunan kumanı olarak bulunan
Etiyen Kutalmış'ın üzerine
yürüdü; kanlı bir muharebe
oldu; Etiyen mağlup ve esir
oldu, Tileriz'de pazarda
satıldı.
Bundan sonra, Tuğrul
Medya üzerine, ~~muht~~ kuvvetler
gönderdi. Bu ordular, Erzurum-
ma kadar ilerlediler. (2) ^{Erzurum} ^{Erzurum}

Halife Rüesasının Hücumu:

Bu Türk reisinin Diyarbakır havalisinde vücudu, Arap rüesasını endişeye düşürüyordu. Bu reisler Türk esir kölelerinden yetişmiş adamlardı. İstedikleri, Oğuzları tart ederek Halifeyi ellerinde tutmaktı. Musul garbında, Sincar'da Kutalmış'a hücum ve mağlup ettiler. Kutalmış, Medya istikametine çekilmeye mecbur oldu. Orada Yunan kuman(dan)ı olarak bulunan Etiyen, Kutalmış'ın üzerine yürüdü; kanlı bir muharebe oldu. Etiyen mağlup ve esir oldu. Tebriz'de pazarda satıldı.

Bundan sonra Tuğrul, Medya üzerine kuvvetler gönderdi. Bu ordular Erzurum'a kadar ilerlediler.

 232 2) (2) Tuğrul'un
Yunanlılar
Erzurum yakıldı. 140.000
kişi telef oldu. Yunan
Ordusu ile yapılan muha-
rebede, düşman başkumandanı
esir edildi.
Bizans imparatoru, Kumandanını
kurtarmak üzere fide-i necat
hakkında konuş-
mak için Tuğrul'a sefir
gönderdi. Tuğrul, fideye
kabul etmedi; esir Kumandanına
hürriyetini bağışlamak
büyüklüğünde bulundu;
yalnız, ona, bir daha kendisine
karşı silah kullan-
mamasını tavsiye etti.
Tuğrul da İstanbul'a bir
sefir gönderdi ve Bizans'ın
kendine vergi vermesini
istedi. Bizans imparatoru

Tuğrul'un Yunanlılar Üzerine Hareketi:

Erzurum yakıldı. 140.000 kişi telef oldu. Yunan ordusu ile yapılan muharebede düşman başkumandanı esir edildi.

Bizans İmparatoru, kumandanını kurtarmak üzere fide-i necat hakkında konuşmak için Tuğrul'a sefir gönderdi. Tuğrul fideye kabul etmedi; esir kumandana hürriyetini bağışlamak büyüklüğünde bulundu. Yalnız ona bir daha kendisine karşı silah kullanmamasını tavsiye etti. Tuğrul da İstanbul'a bir sefir gönderdi ve Bizans'ın kendine vergi vermesini istedi. Bizans İmparatoru

Konstantin Monomak, Harbi tercih etti; hazırlığa başladı. Konstantin ordusunda bulunan 15,000 Peçenek Türkleri, Tuğrul ordusuna yanaşınca Yunanlılara isyan ettiler ve onlardan ayrıldılar.

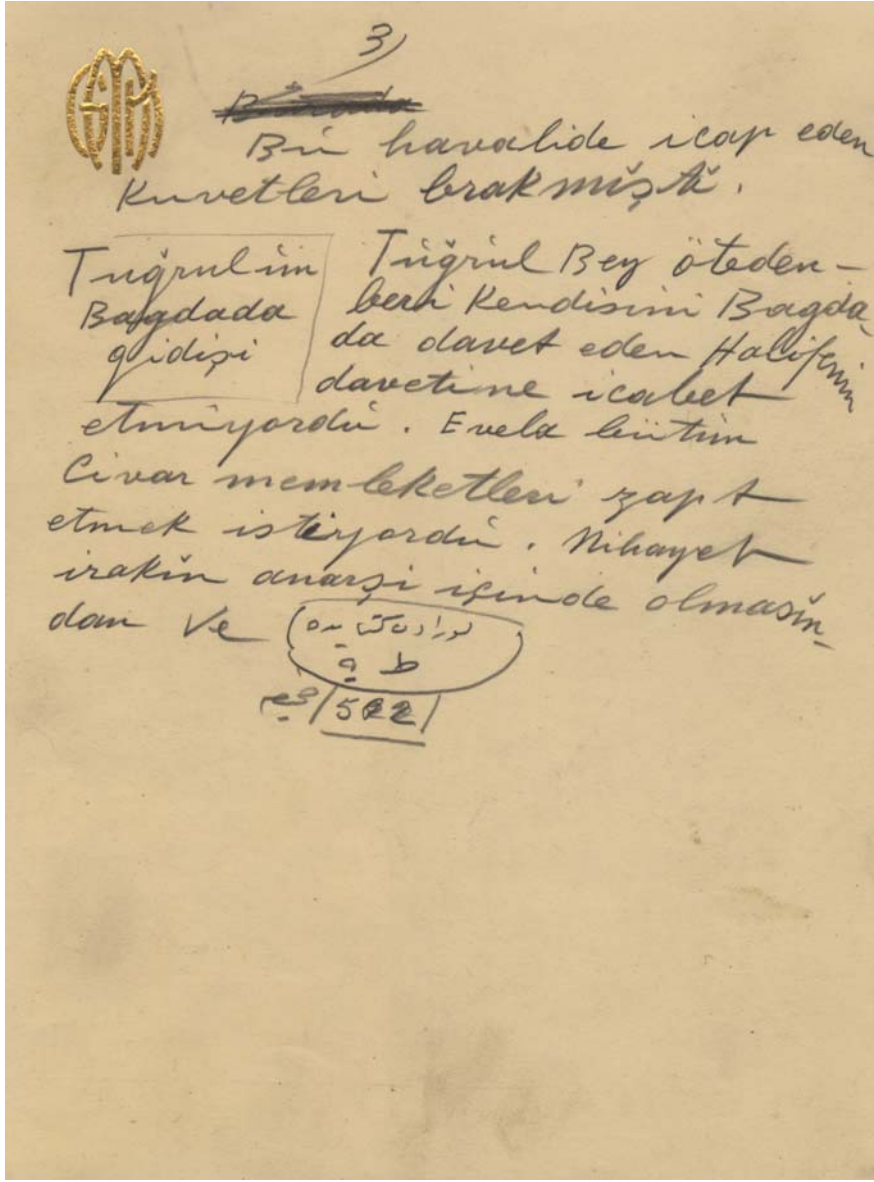
Tuğrul, bütün kuvvetleriyle Bizans imparatorluğuna arazisine girdi. Malazgirt'e kadar ilerledi; Malazgirt Kalesi'ni otuz gün kadar muhasara etti. Kale etrafında üç kat sur vardı; ahali uzun muhasaraya tahammül edecek kadar erzak toplamışlardı.

Tuğrul, gelecek baharda gelmek üzere burada fazla kalmadı. Merkezine döndü. (3) P. 15

Konstantin Monomak harbi tercih etti; hazırlığa başladı. Konstantin ordusunda bulunan 15.000 Peçenek Türkleri, Tuğrul ordusuna yanaşınca Yunanlılara isyan ettiler ve onlardan ayrıldılar.

Tuğrul bütün kuvvetleriyle Bizans İmparatorluğu arazisine girdi. Malazgirt'e kadar ilerledi. Malazgirt Kalesi'ni otuz gün kadar muhasara etti. Kale etrafında üç kat sur vardı. Ahali uzun muhasaraya tahammül edecek kadar erzak toplamışlardı.

Tuğrul gelecek baharda gelmek üzere burada fazla kalmadı. Merkezine döndü.

Bu havalide icap eden kuvvetleri bırakmıştı.

Tuğrul'un Bağdat'a Gidişi:

Tuğrul Bey öteden beri kendisini Bağdat'a davet eden Halifenin davetine icabet etmiyordu. Evvela bütün civar memleketleri zapt etmek istiyordu. Nihayet Irak'ın anarşi içinde olmasından ve...

65 15

Bağdat yakınında Ali-Büvey tarafdamları karşı koymak istediler, Tuğrul onları mağlup etti, Bağdat'a girdi; her türlü Hüküm ve nüfuza malik oldu. Ali-Büveyh'in son Hükümlerini tutturup Hapis ettirdi ve Ali-Büvey Hükûmetine nihayet verdi. Tuğrul Bey bir seneden fazla ~~Mısır'da~~ Bağdat'ta kaldı; Hemşiresi Hatice'yi Halifeye verdi. Bu sırada Mısır halifesinin kendi aleyhinde tertibatla bulunduğu haber aldı, derhale, Musul ve Şi

Bağdat yakınında Ali-Büvey(h) taraftarları karşı koymak istediler. Tuğrul onları mağlup etti, Bağdat'a girdi; her türlü hüküm ve nüfuza malik oldu. Ali-Büveyh'in son hükümdarını tutturup hapsettirdi ve Ali-Büvey(h) Hükûmetine nihayet verdi.

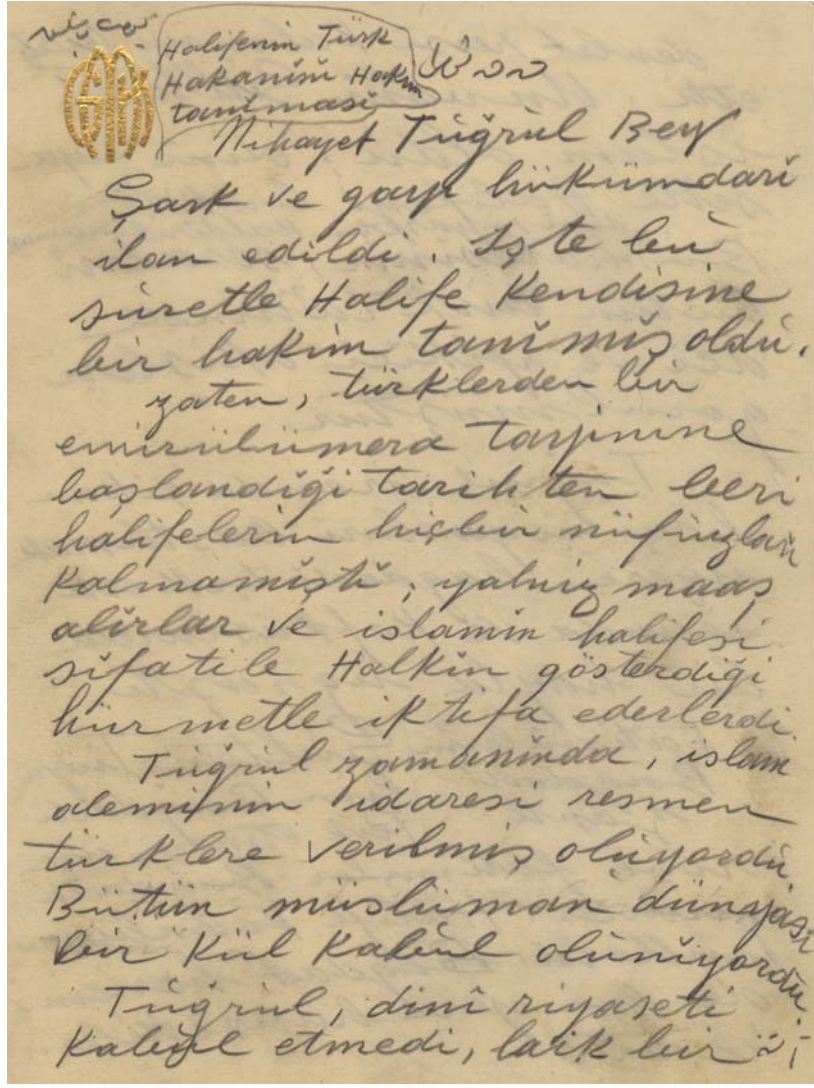
Tuğrul Bey bir seneden fazla Bağdat'ta kaldı. Hemşiresi Hatice'yi Halifeye verdi. Bu sırada Mısır Halifesinin kendi aleyhinde tertibatla bulunduğunu haber aldı. Derhâl Musul ve

Diyarbakır üzerlerine
yürüdü; bu şehirleri
ve Sincar'ı zapt etti,
mısır halifesinin kuvvet
lerini dağıttı.
Bağdat'a avdet Bir mü-
ve Hususi mera yafferi-
sim sara, Tuğrul
tekrar Bağdat'a döndü.
Halifenin yanına girdi.
Halife bir tahtta otur-
yordu, Tuğrul da başka
bir taht üzerine iştir-
di. Bir ferman okun-
du. Bir fermanla,
halife Tuğrul Beyi
bütün memleketlerin
sahibi ve bütün
müslümanların
yüksek hükümdarı olarak
tanıyordu.

Diyarbakır üzerlerine yürüdü. Bu şehirleri ve Sincar'ı zapt etti, Mısır Halifesinin kuvvetlerini dağıttı.

Bağdat'a Avdet ve Hususi Merasim:

Bu muzafferiyetten sonra Tuğrul, tekrar Bağdat'a döndü. Halifenin yanına girdi. Halife bir tahtta oturuyordu. Tuğrul da başka bir taht üzerine oturdu. Bir ferman okundu. Bu fermanla, Halife Tuğrul Bey'i bütün memleketlerin sahibi ve bütün Müslümanların yüksek hükümdarı olarak tanıyordu.

Halifenin Türk Hakanını Hakan Tanıtması:

Nihayet Tuğrul Bey, şark ve garp hükümdarı ilan edildi. İşte bu suretle Halife kendisine bir hâkim tanımış oldu. Zaten Türklerden bir emirülümera tayinine başlandığı tarihten beri halifelerin hiçbir nüfuzları kalmamıştı; yalnız maaş alırlar ve İslam'ın halifesi sıfatı ile halkın gösterdiği hürmetle iktifa ederlerdi.

Tuğrul zamanında İslam âleminin idaresi resmen Türklere verilmiş oluyordu. Bütün Müslüman dünyası bir kül(l) kabul olunuyordu. Tuğrul, dinî riyaseti kabul etmedi. Laik bir

devlet reisi kalmayı tercih etti. Unvanı Sultan-ı İslam oldu; dinî riyasette Halifeyi bıraktı. Bu dinî riyasetin kaldırılmaması hatasının sonraları bütün Türk tarihinde acı ve yıkıcı etkileri görülmüştür.

Tuğrul İran'da çıkan bazı isyanları bastırmak üzere Bağdat'ı terk etti. İran'da ve Kafkaslarda bir hayli uğraştı.

Fatımîlerin Bağdat'ı Zaptı: Sultan Tuğrul'un Bağdat'ı terk etmesi üzerine Fatımîler Bağdat'a girdiler. Halife Kaim Biemrillah'ı Bağdat haricinde bir yere hapsedtiler.

devlet reisi kalmayı tercih etti. Unvanı Sultan-ı İslam oldu; dinî riyasette Halifeyi bıraktı. Bu dinî riyasetin kaldırılmaması hatasının sonraları bütün Türk tarihinde acı ve yıkıcı etkileri görülmüştür.

Tuğrul, İran'da çıkan bazı isyanları bastırmak üzere Bağdat'ı terk etti. İran'da ve Kafkaslarda bir hayli uğraştı.

Fatımîlerin Bağdat'ı Zaptı:

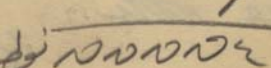
Sultan Tuğrul'un Bağdat'ı terk etmesi üzerine Fatımîler Bağdat'a girdiler. Halife Kaim Biemrillah'ı Bağdat haricinde bir yere hapsedtiler.

30 ~ ~ ~ ~
 Mısır Halifesi Mustansır-
siri Halife olarak
tanıtılın.
Tuğrul'un Tekrar Bağda- } Sultan
da gelişi } Bağdad'a
girdi, Fatı-
mî kuvvetlerini mağlup
ve tard etti. Halifeyi
Bağdad'a getirdi. O Hava-
lide sükûneti tesis eyledi.
Bu sırada idi ki Horasan-
da ~~bulunan~~ bulunan Çakır
öldü, yerine onun oğullar-
ından Alp Arslan geçti.
Tuğrul Bey'in vekili ola-
rak on sene Horasanı
idare etti. 25/

Mısır Halifesi Mustansır'ı halife olarak tanıttılar.

Tuğrul'un Tekrar Bağdat'a Gelişi:

Sultan Bağdat'a girdi, Fatımî kuvvetlerini mağlup ve tard etti. Halifeyi Bağdat'a getirdi. O havalide sükûneti tesis eyledi. Bu sırada idi ki; Horasan'da bulunan Çakır (Çağrı) öldü, yerine onun oğullarından Alp Arslan geçti. Tuğrul Bey'in vekili olarak on sene Horasan'ı idare etti.

Tuğrul'un Sultan
Halifenin kızı ile
ve Ölümü Tuğrul Hali-
fenin Kızı ile evlenmek
fikrinde bulundu.
Muvafakat edilmedi.
Müzakerat ile uzun
zaman geçti. Nihayet
Sultan Halifenin tahsi-
satını kesti; onun
üzerine rıza gösteril-
di. Nikâh mukavelesi
Tibriz'de yapıldı.
Tuğrul ^{evlenmek üzere} Bağdat'a gitti.
Evlendikten sonra, zevcesi
le birlikte döndü. Rey
şehrine geldiklerinde
Hastalandı, 72 yaşın-
da öldü.

Tuğrul'un Halifenin Kızı ile Evlenmesi ve Ölümü:

Sultan Tuğrul, Halifenin kızıyla evlenmek fikrinde bulundu. Muvafakat edilmedi. Müzakerât ile uzun zaman geçti. Nihayet Sultan, Halifenin tahsisatını kesti; onun üzerine rıza gösterildi. Nikâh mukavelesi Tebriz'de yapıldı.

Tuğrul evlenmek üzere Bağdat'a gitti. Evlendikten sonra zevcesiyle birlik(te) döndü. Rey şehrine geldiklerinde hastalandı, 72 yaşında öldü.

دے و س و س و ر
Tuğrul, Halim, Akil,
ihtiyatlı bir Hüküm-
dar idi. Düşmanları
kendisinden korkar ve
ona Hürmet ederlerdi.
~~tebaası~~ Tebaasının çok
muhabbetini kazanmış-
tı.
Alp Arslan 1063 Tuğrul'un
yerine Alp
Arslan geçti. İlk işi
Halifenin kızını Bağda-
da gönderip, Bağdat'ta
kendisi namına Hutbe
okunmasını iste-
mek oldu. Teklifi kabul
oldu.
Alp Arslan, Şarkın en büyük
adamlarından biri olan

Tuğrul, halim, âkil, ihtiyatlı bir hükümdar idi. Düşmanları kendisinden korkar ve ona hürmet ederlerdi. Tebaasının çok muhabbetini kazanmıştı.

Alparslan (1063):

Tuğrul'un yerine Alparslan geçti. İlk işi Halifenin kızını Bağdat'a gönderip, Bağdat'ta kendi namına hutbe okunmasını istemek oldu. Teklifi kabul olundu.

Alparslan şarkın en büyük adamlarından biri olan

Nizamülmülk, i vezir yaptı.
Bir vezir, ^{yalnız} Alp Arslan'ın şan
ve şerefini ve Halkın saad-
etini temin ile iştigal
eylemiştir.
Alp Arslan, Maverain-
nehir, Horasan, gazne ~~ve~~,
Kerman ve umumiyetle
İran içinde, sükün ve
inzibati tesis ettiğten
sonra, bir müddet ^{Anadolu'da} Suriye
işleri ile meşgul oldu.
Alp Arslan bir kaç sene içinde,
Suriye'yi, Kudüs'ü, ~~ve~~ ~~ve~~,
Gürcistanı zapt etti. Selçuk
Türkleri, artık Konya, Kayseri
Malatya, Ahlat, Malazgirt
şehirlerine kadar girerek
Anadolu içlerinde istedik-
leri gibi akınlar yapıyorlar-
dı. (E)

Nizamülmülk'ü vezir yaptı. Bu vezir yalnız Alparslan'ın şan ve şerefini ve halkın saadetini temin ile iştigal eylemiştir.

Alparslan Maveraünnehir, Horasan, Gazne, Kirman ve umumiyetle İran içinde sükün ve inzibatı tesis ettikten sonra bir müddet Anadolu ve Suriye işleri ile meşgul oldu.

Alparslan birkaç sene içinde Suriye'yi, Kudüs'ü, Gürcistan'ı zapt etti. Selçuk Türkleri artık Konya, Kayseri, Malatya, Ahlat, Malazgirt şehirlerine kadar girerek Anadolu içlerinde istedikleri gibi akınlar yapıyorlardı.

11
Bis (E) 781
Bizans tahtına
Romen Diyojenis geçti
(1068 . Bin İmparator,
türkleri kışmağa ve
onların akınlarına
mani olmaya karar verdi
Üç sene kadar muhtelif
istikametlerde neticesiz
muharebeler yaptı,
uğraştı durdu. ~~Mihreş~~
~~Sultan Alp Arslanla~~
~~Malazgirtte karşı karşıya~~
~~geldi.~~
Malazgirt
Muharebesi
1071
Romen Diyo-
jenis, 1070 senesi
ilk baharında,
İstanbul'dan
kalktı. Anadolu
ortasından
şarka yürüdü.
١٠٧١

Bizans tahtına Romen Diyojenis geçti (1068). Bu imparator Türkleri kovmaya ve onların akınlarına mani olmaya karar verdi. Üç sene kadar muhtelif istikametlerde neticesiz muharebeler yaptı, uğraştı, durdu. Romen Diyojenis 1070 senesi ilkbaharında İstanbul'dan kalktı; Anadolu ortasından şarka yürüdü.

Kayseri civarına kadar yayılmış bazı Türk müfrezeleri çekildi. İmparator Malatya civarında bir miktar asker bıraktıktan sonra o civarda Fırat'ı geçti; Ahlat umumî istikametinde yürüdü. Malatya'da bırakılan Rum ordusu, Türk müfrezeleri tarafından mağlup edildi ve bütün malzemesi elinden alındı. Türkler tarafından takip olunan Rumlar, Romanos Diyojen'e iltihak ettiler. Türk akıncıları bir taraftan Konya ve Kayseri mîntikalarında, Romanos ordusunun gerilerinde

Kayseri civarına kadar yayılmış bazı Türk müfrezeleri çekildi. İmparator Malatya civarında bir miktar asker bıraktıktan sonra o civarda Fırat'ı geçti; Ahlat umumî istikametinde yürüdü. Malatya'da bırakılan Rum ordusu Türk müfrezeleri tarafından mağlup edildi ve bütün malzemesi elinden alındı. Türkler tarafından takip olunan Rumlar, Romanos Diyojen'e iltihak ettiler.

Türk akıncıları bir taraftan Konya ve Kayseri mîntikalarında, Romanos ordusunun gerilerinde

تاهريباتا باشلاديلار.
Romanos artuk Ahlati
düşünmekten vazgeçti,
geriye döndü.
Malazgirt Romanos
Muharebesi 1071 senesi
ilk baharında
1071 Ağustos 100,000 kişilik
26 bir ordu ile,
şarka yürüdü. Erzurum
kadar gitti. Orada
şu tertibatı aldı: Bir
kol Ahlat'a, diğer bir kol
da Malazgirt'e gönderdi;
kendisi, Ordu Kıymı Küllisinin
başında ~~kendisi kullisi~~
olarak Malazgirt istika-
metinde yürüdü.

tahribata başladılar. Romanos artık Ahlat'ı düşünmekten vazgeçti, geriye döndü.

Malazgirt Muharebesi (26 Ağustos 1071):

Romanos, 1071 senesi ilkbaharında 100.000 kişilik bir ordu ile şarka yürüdü. Erzurum'a kadar gitti. Orada şu tertibatı aldı: Bir kol Ahlat'a, diğer bir kol da Malazgirt'e gönderdi. Kendisi ordu kısm-ı küllisinin başında olarak Malazgirt istikametinde yürüdü.

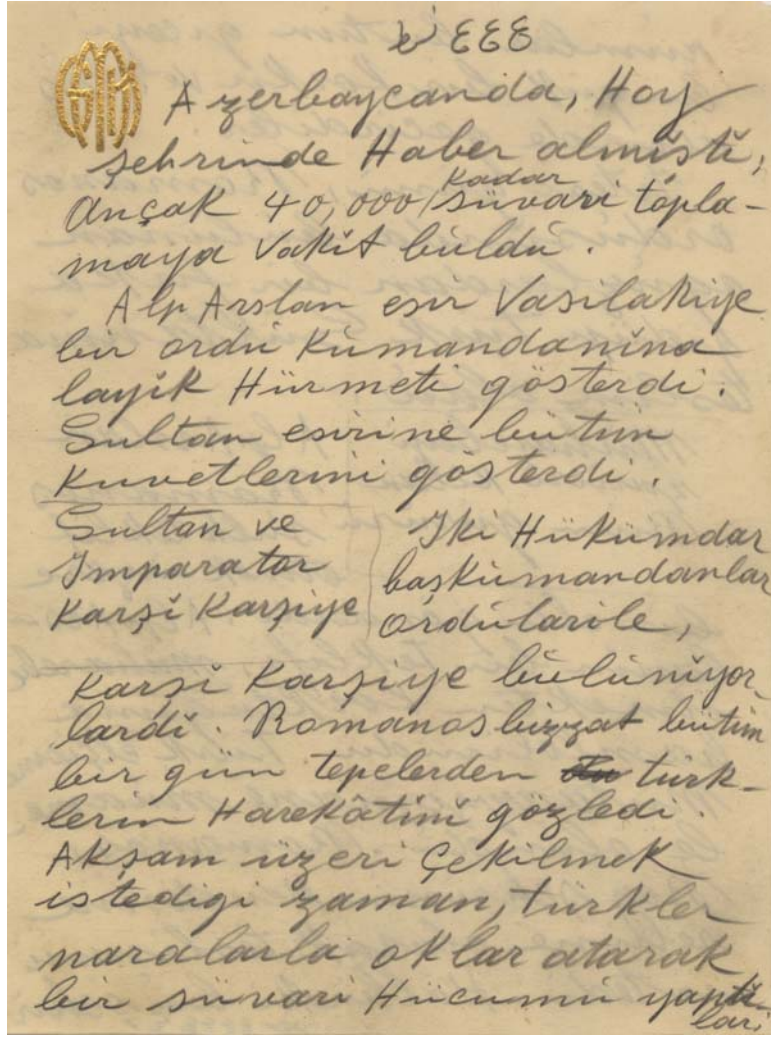
Malazgirt'teki Türkler
ilk gelen Rum kuvvetleri
ni bozdular. Malazgirt'e
yaklaşmış olan, İmpa-
rator, askerlerinin imda-
dına diğer bir kuvvet gönder-
di. Bütün Malazgirt
Rum ordusuna Vasilaki
ki namında biri kumanda
da ediyordu. Vasilaki
Türkler tarafından
esir edildi ve Alp
Arslan'ın huzuruna
götürüldü.

Alp Arslan'ın Muharebe meydanına yetişmesi	Alp Arslan Rum İm- paratorunun Erzurum Hava- lisine geldiğini 666
---	--

Malazgirt'teki Türkler ilk gelen Rum kuvvetlerini bozdular. Malazgirt'e yaklaşmış olan İmparator, askerlerinin imdadına diğer bir kuvvet gönderdi. Bütün Malazgirt Rum ordusuna, Vasilaki namında biri kumanda ediyordu. Vasilaki Türkler tarafından esir edildi ve Alparslan'ın huzuruna götürüldü.

Alparslan'ın Muharebe Meydanına Yetişi:

Alparslan Rum İmparatorunun Erzurum havalisine geldiğini

Azerbaycan'da Hoy şehrinde haber almıştı; ancak 40.000 kadar süvari toplamaya vakit buldu.

Alparslan, esir Vasilaki'ye bir ordu kumandanına layık hürmeti gösterdi. Sultan, esirine bütün kuvvetlerini gösterdi.

Sultan ve İmparator Karşı Karşıya:

İki hükümdar, başkumandanlar ordularıyla karşı karşıya bulunuyorlardı. Romanos, bizzat bütün bir gün, tepelerden Türklerin harekâtını gözledi. Akşam üzeri çekilmek istediği zaman Türkler naralarla oklar atarak bir süvari hücumu yaptılar.

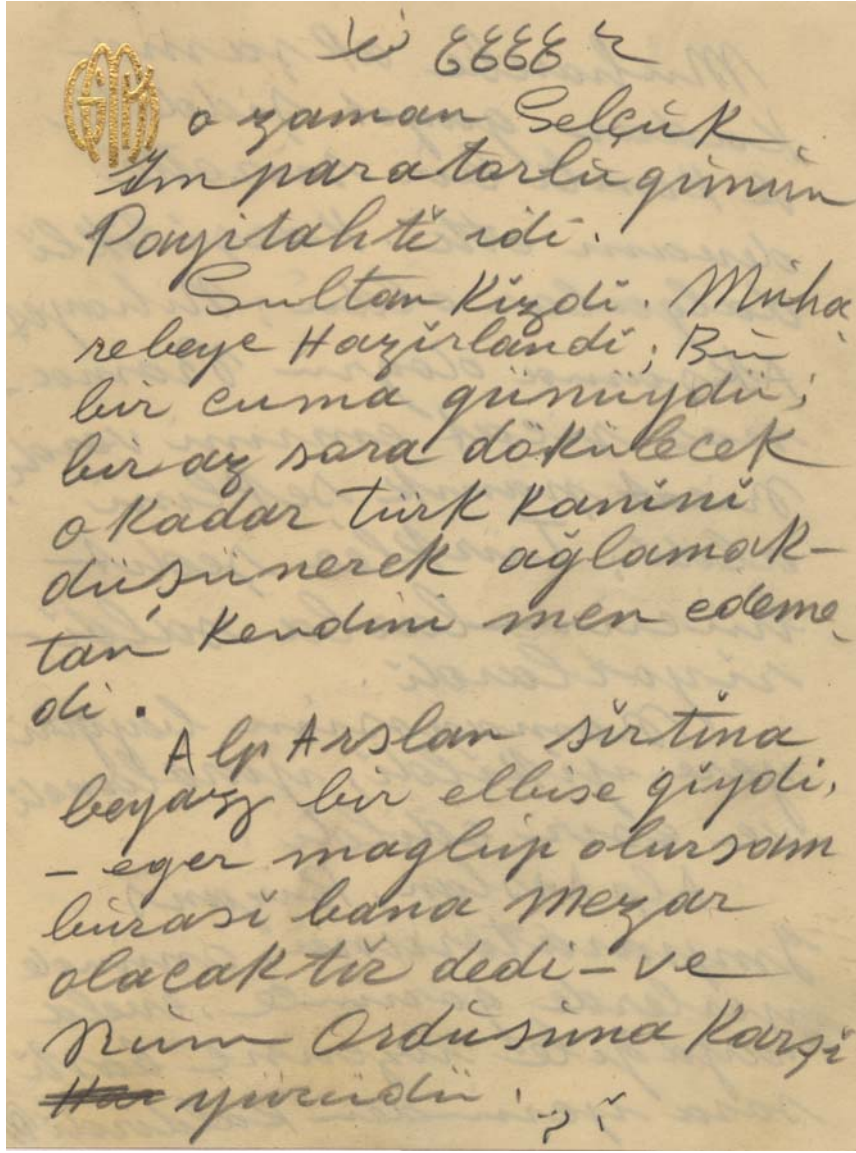
rumlar bütün geceyi
büyük bir korku ve telaş
içinde geçirdiler.
Ertesi günü, Romanos
ordusunda bulunan
oğuzlardan bir fırka
gidip Türk Sultanına
teslim oldu.
Muharebeyi Zaruri Kilan Rum Gururu Alp Arslan
Romanos
sulh teklif
etmek üzere
bir elçi gönderdi. Alp Arslan
bu teklifi, muharebe
etmekten korktuğuna
haml olundu. Türk elçisine
mutaazzimâne muamele
olundu. Romanos,
Rey şehrinin kendisine
rehine olarak teslimini
istedi. Halbuki bu şehir

Rumlar bütün geceyi büyük bir korku ve telaş içinde geçirdiler.

Ertesi günü, Romanos ordusunda bulunan Oğuzlardan bir fırka gidip Türk Sultanına teslim oldu.

Muharebeyi Zaruri Kilan Rum Gururu:

Alparslan, Romanos'a sulh teklif etmek üzere bir elçi gönderdi. Alparslan'ın bu teklifi, muharebeden korktuğuna haml olundu. Türk Elçisine mutaazzimâne muamele olundu. Romanos, Rey şehrinin kendisine rehine olarak teslimini istedi. Hâlbuki bu şehir

o zaman Selçuk İmparatorluğu'nun payitahtıydı.

Sultan kızdı, muharebeye hazırlandı. Bu bir cuma günüydü; biraz sonra dökülecek o kadar Türk kanını düşünerek ağlamaktan kendini men edemedi.

Alparslan sırtına beyaz bir elbise giydi. "Eğer mağlup olursam burası bana mezar olacaktır." dedi ve Rum ordusuna karşı yürüdü.

Muharebe akşama
Kadar gayet şiddetli
ve kanlı bir surette
devam etti. Karşılıklı
dalgalar oldu; Nihayet
Akşama doğru Romanos
ricat emrini verdi.
Ricat panik şeklini
aldı; Türkler şedit
hücumlarla saldı-
rıyorlardı.
Romanos'un beygiri
yere yıkıldı, yaralandı
ve esir edildi.
Alp Arslan, Bizans
İmparatorunu, önünde
yerlerde görünce, evvela
ayağı ile üzerine bastı,
sonra yerinden kaldırdı.

Muharebe akşama kadara gayet şiddetli ve kanlı bir surette devam etti. Karşılıklı dalgalar oldu. Nihayet akşama doğru Romanos ricat emrini verdi. Ricat panik şeklini aldı; Türkler şedit hücumlarla saldırıyorlardı.

Romanos'un beygiri yere yıkıldı, yaralandı, esir edildi.

Alparslan, Bizans İmparatorunu önünde yerlerde görünce evvela ayağı ile üzerine bastı, sonra yerinden kaldırdı,

tesliyette bulundu,
Hüsnü muamele
etti.

Sultan, Romanosla
bir sulh muahedesi
yaparak onu serbest
bıraktı. Sulh şartları:
bir milyon altın ~~sikke~~
~~para~~ sikke vermek
ve bütün Türk esir-
lerini teslim eylemek-
ti.

Muahedenin
tatbik olunma-
maması

İstanbul'da
Mağlubiyet
haberi üze-
rine, Bizans
tahtına

Mişel Parapinas çıkarıl-
dı. Muahede tatbik

tesliyette bulundu, hüsn-i muamele etti.

Sultan, Romanos'la bir sulh muahedesi yaparak onu serbest bıraktı. Sulh şartları: bir milyon altın sikke vermek ve bütün Türk esirlerini teslim eylemekti.

Muahedenin Tatbik Olunamaması:

İstanbul'da mağlubiyet haberi üzerine Bizans tahtına Mişel Parapinas (Mihael Dukas) çıkarıldı. Muahede tatbik

olunmadı.
Anadolunun Alparslan
esaslı işgali Anadolu
içerilerine
yeni ordular gönderdi.
Bunlar zapt ettikleri
yerlerde yerleştiler.
Alparslan Anadolu'da
Şarkta ve Fütihat
onun ölümü devam ederken
Alparslan
suriyede bir seyahatten
sonra, 200,000 süvari ile
şarkta Karahanlılar
üzerine yürüdü.
Ceyhun kıyılarına
geldi; nehir üzerine
köprü kurdurdu;
Ordusu geçerken

olunmadı.

Anadolu'nun Esaslı İşgali:

Alparslan, Anadolu içerilerine yeni ordular gönderdi. Bunlar zapt ettikleri yerlerde yerleştiler.

Alparslan Şarkta ve Onun Ölümü:

Anadolu'da fütihat devam ederken, Alparslan, Suriye'de bir seyahatten sonra 200.000 süvari ile şarkta Karahanlılar üzerine yürüdü, Ceyhun kıyılarına geldi; nehir üzerine köprü kurdurdu. Ordusu geçerken

ve 22
 Civarla bir Kala
yapt etmek istedi.
Kalanin Cesur Komani
Yusuf naminda biri
neticede esir oluſtu.
Alp Arslan bu kumanda-
na tahtir amuz muame-
lede bulundu.
Yusuf Hançerini çek-
erek Alp Arslanı boğrunden
yaraladı. ~~Bu yaradan~~
Alp Arslan bu yaradan
öldü; Merv şehrine
naklolarak, orada
gömüldü. Mezar
taşında ſu sözler
yazılıdır: « Semalara
Kadar yükselen Alp
Arslanın büyüklüğünü »

civarda bir kale zapt etmek istedi. Kalenin cesur Kuman(dan)ı Yusuf namında biri, neticede esir düſtü.

Alparslan, bu kumandana tahkirâmiz muamelede bulundu. Yusuf, hançerini çekerek Alparslan'ı boğrunden yaraladı. Alparslan, bu yaradan öldü; Merv şehrine naklolunarak orada gömüldü. Mezar taşında ſu sözler yazılıdır. "Semalara kadar yükselen Alparslan'ın büyüklüğünü

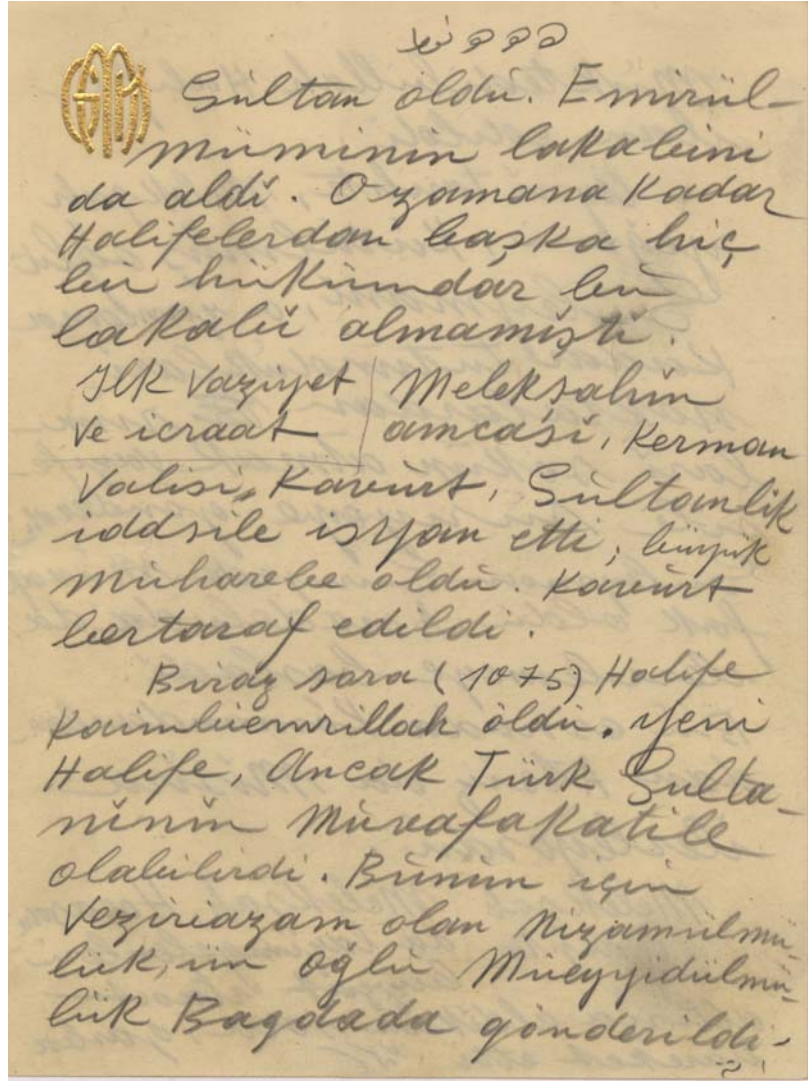
Görmüş olanlar, gelin
şimdi Örü, Merv'de
bir avuç toprak altında
görün...
Alp Arslan, cesur,
âlicenap, âdil ve halim
idi. Uzun boylu,
cesur bakışlıydı; bütün
tebaasının hümet
ve muhabbetini kazan-
mıştı. Tahtına yüz
süren hükümdar
ve şehzadelerin miktarı
1200'ü bulmuştu.
Melikşah Alp Arslan, son
nefesinde, oğlu
melikşahi veziri Nizamül-
mülk'e tavsiye etti ve
komandanlarını ^{ona} biat
ettirdi. Melikşah Sultan

görmüş olanlar, gelin şimdi onu Merv'de bir avuç toprak altında görün."

Alparslan, cesur, âlicenap, âdil ve halim idi. Uzun boylu, cesur bakışlıydı. Bütün tebaasının hümet ve muhabbetini kazanmıştı. Tahtına yüz süren hükümdar ve şehzadelerin miktarı 1200'ü bulmuştu.

Melikşah:

Alparslan, son nefesinde oğlu Melikşah'ı veziri Nizamülmülk'e tavsiye etti ve komandanlarını ona biat ettirdi. Melikşah Sultan,

sultan oldu. Emirülmüminin lakabını da aldı. O zamana kadar halifelerden başka hiçbir hükümdar bu lakabı almamıştı.

İlk Vaziyet ve İcraat:

Melikşah'ın amcası, Kirman Valisi Kavurt, sultanlık iddiası ile isyan etti; büyük mücadele oldu. Kavurt bertaraf edildi.

Biraz sonra (1075) Halife Kaim Biemrillah öldü. Yeni halife, ancak Türk sultanının muvafakati ile olabilirdi. Bunun için veziriazam olan Nizamülmülk'ün oğlu Müeyyidülmülk Bağdat'a gönderildi.

Muktedibillah Halife
ilan edildi.
Aynı tarihte, Melekşah
yeğeni, Kutalmış oğlu
Süleyman'ı, o zamana
kadar tutundukları
noktalardan ~~BE~~ rum-
ları söküp atmak vazife-
siyle Suriye'ye gönderdi.
Süleyman Suriye'de Muvaf-
fak oldu, Anadolu'da da
ilerlemeye başladı.
Bu esnada Komandanlar
dan Atsız da Mısır'a
ilerliyordu.
Melekşah Melekşah, Horasan
garpta da lazımgelenleri
altına aldıktan sonra, garba
hareket etti.

Muktedibillah halife ilan edildi.

Aynı tarihte Melikşah, yeğeni Kutalmış oğlu Süleyman'ı o zamana kadar tutundukları noktalardan Rumları söküp atmak vazifesiyle, Suriye'ye gönderdi. Süleyman, Suriye'de muvaffak oldu, Anadolu'da da ilerlemeye başladı. Bu esnada kumandanlardan Atsız da Mısır'a ilerliyordu.

Melikşah Garpta:

Melikşah, Horasan'da lazım gelenleri bizzat itaat altına aldıktan sonra garba hareket etti.

30 v

Şimalî Irak ve Suriye-
de bazı icraattan sonra
ilk defa Bağdat'a
girdi. Orada Kızını Halife
ile evlendirdi. Melekşah
Halifenin başka zevce
almaması şartıyla kızını
vermişti. Sultanın Halife
üzerindeki tesiri bu ka-
dar fazlaydı. Bağdat'ta
Melekşahın Kumandanları-
na dahi, bir hükümdar
gibi muamele edildi.
Melekşahın Melekşah, İmpa-
ratorluğu hüdud-
unun bir çok
defalar baştan başa
kat etmişti. Mekke'ye
gitti. İmparatorluk
Çin Türkelinden Akdeniz

Şimalî Irak ve Suriye'de bazı icraattan sonra ilk defa Bağdat'a girdi. Orada kızını Halife ile evlendirdi. Melikşah, Halifenin başka zevce almaması şartıyla kızını vermişti. Sultanın Halife üzerindeki tesiri bu ka(da)r fazlaydı. Bağdat'ta Melikşah'ın kumandanlarına dahi bir hükümdar gibi muamele edilirdi.

Melikşah'ın Faaliyeti:

Melikşah, imparatorluk hududunu birçok defalar baştan başa kat etmişti. Mekke'ye de gitti. İmparatorluk, Çin Türkelinden Akdeniz'e

ve Anadolu ortalarından
Kızıldeniz'e kadar
genişlemişti (1092).
Konya'da Süleyman,
Selçukîler garbî Anadolu-
nun Fethini
tamamladı. Evvela İznik
sonra Konya Merkez ittihaz
edildi.
Melikşah'ın Ölümü ve
devletin sarsıl-
ması ~~Mahmut~~ Melekşah Halifeyi
başka bir şehre yollamak
lüzumuna kani oldu; bu
maksatla Bağdat'a gitti;
orada iken öldü.
Dört oğlu vardı: Mahmut,
Mehmet, Berkyaruk, Sancar).
R. 503

ve Anadolu ortalarından Kızıldeniz'e kadar genişlemişti. (1092)

Konya'da Selçukîler:

Süleyman, Garbî Anadolu'nun fethini tamamladı. Evvela İznik, sonra Konya merkez ittihaz edildi.

Melikşah'ın Ölümü ve Devletin Sarsılması:

Melikşah Halifeyi başka bir şehre yollamak lüzumuna kani oldu; bu maksatla Bağdat'a gitti; orada iken öldü.

Dört oğlu vardı. (Mahmut, Mehmet, Berkyaruk, Sancar)

Selçuk medeniyeti

Selçuklular, büyük bir medeniyet kabiliyeti göstermişlerdir. Bu kabiliyet, medeniyetin her şubesinde kendini gösterir.

Dolap No. 190

Göz No. : 4

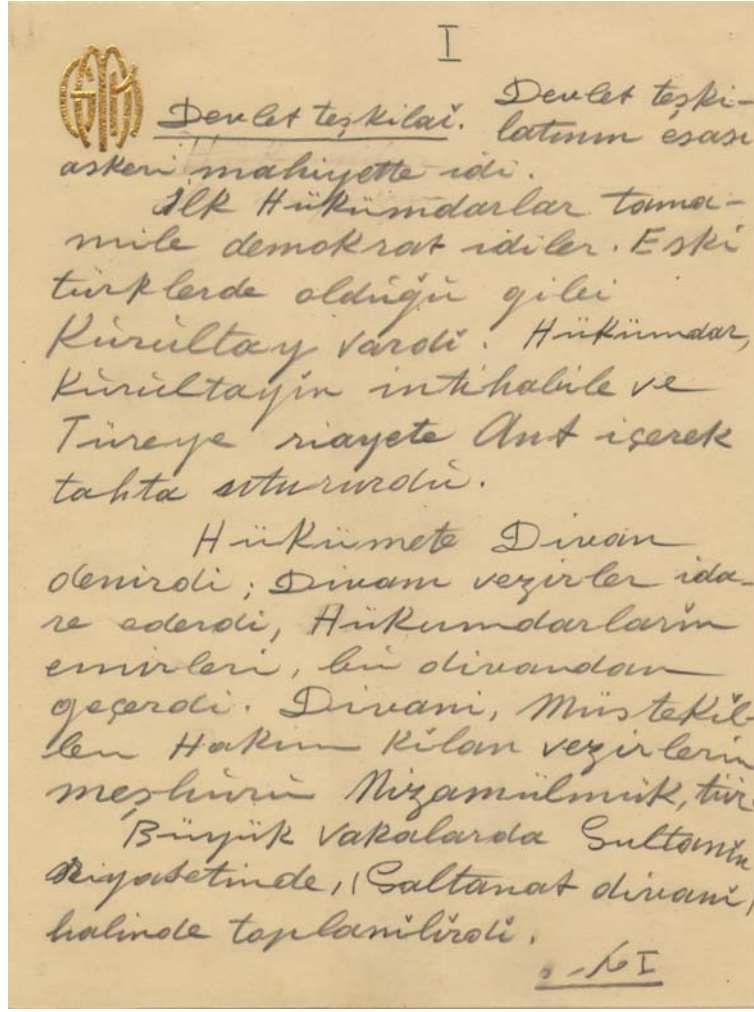
Klasör No :

Dosya No. : 781

Selçuk Medeniyeti

Selçuklular büyük bir medeniyet kabiliyeti göstermişlerdir. Bu kabiliyet medeniyetin her şubesinde kendini gösterir.

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 24; Dosya Nu.: 781; Fihrist Nu.: 2-10

Devlet Teşkilatı:

Devlet teşkilatının esasları askerî mahiyette idi.

İlk hükümdarlar tamamıyla demokrat idiler. Eski Türklerde olduğu gibi kurultay vardı. Hükümdar kurultayın intihabı ile ve töreye riayete ant içerek tahta oturdu.

Hükûmete divan denirdi. Divanı vezirler idare ederdi. Hükümdarların emirleri bu divandan geçerdi. Divanı müstakilen hâkim kılan vezirlerin meşhuru Nizamülmülk'tür.

Büyük vakalarda sultanın riyasetinde saltanat divanı hâlinde toplanılırdı.

- K I

Başvekil demek olan
vezire, Pervane (yahut Pervane-
neci; maliye vekiline (Defter-
darlar derlerdi.
Hukukî ve Şerî işleri, Kadî,
Hatip ~~ve~~ gibi memurlar
yapar^{di}.
^{Devlet siyasetinde esas dinî idi.}
En büyük memur Beyler-
beyi idi. Ordu Başkumandan-
larının mevkîi de
mühim^{di}. Orduya çok
 ehemmiyet verilirdi.
Ordu Teşkilatı. Sultanların
hassa askeri vardı.
Bunlara maaş verilirdi.
Askere maaş yerine parça parça
arazi de verilirdi, Buna Tımar
denirdi. Tımar sahiplerine
Sipahî unvanı verilirdi.
Sipahilik, babadan oğla
geçerdi.

~~---~~ - K I

Başvekil demek olan vezire pervane yahut pervaneci, maliye vekiline defterdar derlerdi. Hukuki ve şeri işleri kadı, hatip gibi memurlar yapardı.

Devlet siyasetinde esas dinî idi. En büyük memur beylerbeyi idi. Ordu başkumandanlarının mevkîi de mühimdi. Orduya çok ehemmiyet verilirdi.

Ordu Teşkilatı:

Sultanların hassa askeri vardı. Bunlara maaş verilirdi. Askere maaş yerine parça parça arazi de verilirdi. Buna tımar denirdi. Tımar sahiplerine sipahî unvanı verilirdi. Sipahilik babadan oğula geçerdi.

- ١٥٥١

 Ordu daimi idi. Melikşah zamanında, bu ordu, 400,000 kişilik idi. (Tımar sahibi) Bimdaⁿ başka her bey de ayrıca ordu beslerdi. Ordu Teşkilatı pek mükemmeldi, seyyar hastaneleri de vardı. Hudutlardaki Sipahilere uç beyleri (Hudut muhafızı) denirdi.

Ordunun büyük kısmı merkezde bulunur, talim ile meşgul olurdu. Ordu, ilk devrede yalnız Türklerden ibaretti; sonraları, Milli duygu sönüdü, onun yerine, dinî zihniyet geçtiğinden, orduya her milletten neferler alındı. Bu hâl orduyu zayıflattı.

- ١٥٥١

Ordu daimi idi. Melikşah zamanında bu ordu 400.000 kişilik idi.

Bundan başka tımar sahibi her bey de ayrıca ordu beslerdi. Ordu teşkilatı pek mükemmeldi. Seyyar hastaneleri de vardı. Hudutlardaki sipahilere uç beyleri (Hudut muhafızı) denirdi.

Ordunun büyük kısmı merkezde bulunur, talim ile meşgul olurdu. Ordu ilk devrede yalnız Türklerden ibaretti. Sonraları millî duygu sönüdü. Onun yerine dinî zihniyet geçti. Orduya her milletten neferler alındı. Bu hâl orduyu zayıflattı.

№ 99 I

Son devirlerde, Hükümdarlar mutlak salahiyyetle harekete başladılar. Töre yerine Padişah korkusu kaim oldu. Bir aralık, Padişahlar, eski ağır âdetine göre, senede bir kendilerini muhakeme ettirirlerdi; bu bir merasimden ibaret olmakla beraber, kendilerini az çok takyit ederdi, Sonraları bu da kalktı.

Devlet işlerine yabancı } Müslümanlık
unsurların sokulması } zihniyeti galebe
çaldıktan sonra

Ordu her cins neferle dolduğu gibi, Memuriyetlerde Türk'ten gayri unsurlara verildi. Bu yabancı unsurlar Saraylara sokuldular, nüfuz kazandılar.

Son devirlerde hükümdarlar mutlak salahiyyetle harekete başladılar. Töre yerine padişah korkusu kaim oldu. Bir aralık padişahlar eski Oğuz âdetine göre senede bir kendilerini muhakeme ettirirlerdi. Bu bir merasimden ibaret olmakla beraber kendilerini az çok takyit ederdi. Sonraları bu da kalktı.

Devlet İşlerine Yabancı Unsurların Sokulması:

Müslümanlık zihniyeti galebe çaldıktan sonra ordu her cins neferle dolduğu gibi memuriyetler de Türk'ten gayri unsurlara verildi. Bu yabancı unsurlar saraylara sokuldular, nüfuz kazandılar.

İddareyi ellerine aldılar -
Türk'ü hakir görmeye ve
göstermeye çalışan bu yabancı
unsurlardır.
Acemleri } Salçuk Hükümdarları.
Taklit } zamanla millî şiarlarını
ni yabattılar. Acemleri
örnek tutmak hatasına düştüler
Sasanları taklit ettiler. Acemin
harsını, bilhassa debdebe ve
sefahatini aldılar; Saraya Acem
dilini soktular. Edebiyatı
Acemce yaptılar. Devlet dili
Arapça ile Karışık Acemce oldu.
Teşekkür olunur ki Sarayın
bu Acemleşmesi millete o kadar
tesir edemedi. 38

İddareyi ellerine aldılar. Türk'ü hakir görmeye ve göstermeye çalışan bu yabancı unsurlardır.

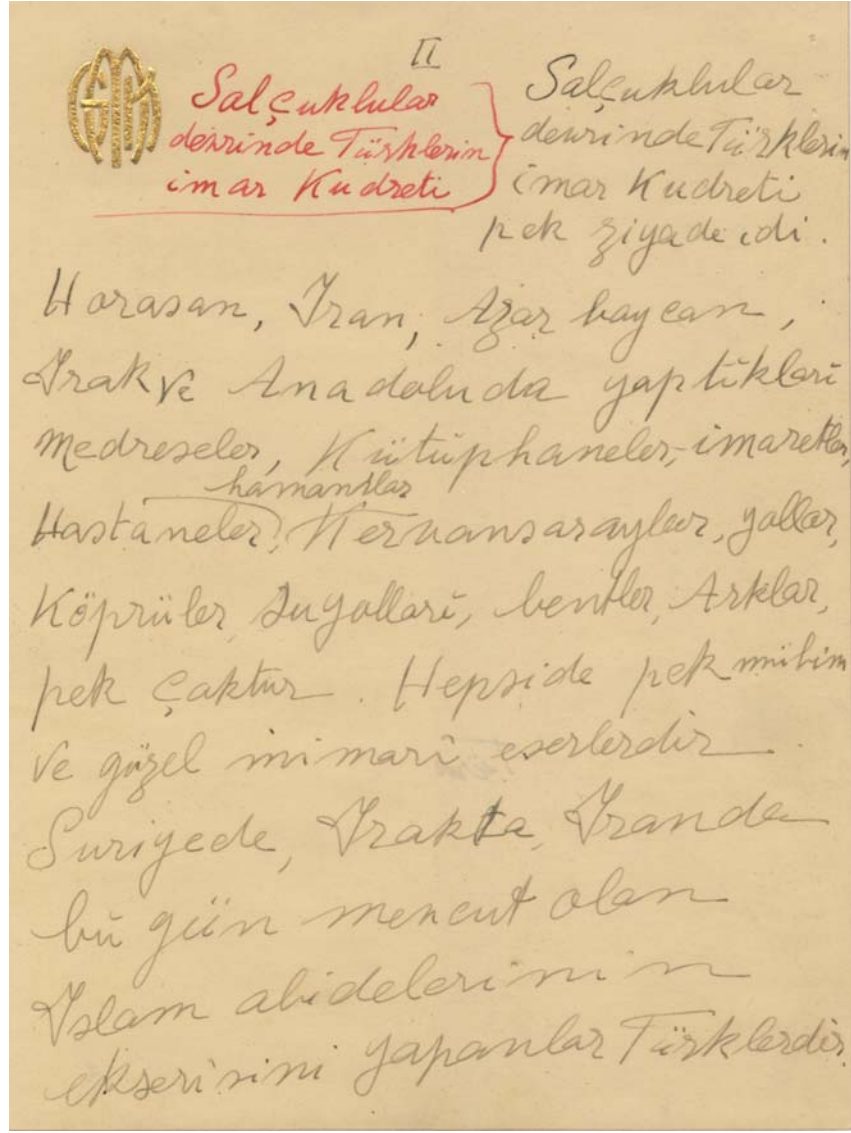
Acemleri Taklit:

Selçuk hükümdarları zamanla millî şiarlarını kaybettiler. Acemleri örnek tutmak hatasına düştüler. Sasan(i)leri taklit ettiler. Acem'in harsını, bilhassa debdebe ve sefahatını aldılar. Saraya Acem dilini soktular. Edebiyatı Acemce yaptılar. Devlet dili Arapça ile karışık Acemce oldu. Teşekkür olunur ki sarayın bu Acemleşmesi millete o kadar tesir edemedi.

 - K & I
Millet yine Türk kaldı. Dilini
âdetini bırakmadı. Fakat
şüphesiz hanedanın Acemleşme-
si Türklüğün ilerlemesine
çok zarar verdi.
Eğer Acem dili böyle renaç
görmese idi; Celalettin Rumi'nin
(Mesnevî) si, Ömer Hayyam'ın
(Rubaiyat) ı, Türkçe yazılmış
olacaktı. Selçuk hanedanı
Bizanslarla da çok yakından
temasta ve akrabalıkta
bulunmuşlardır. Fakat
din ayrılığından Bizans
harsı tesiri altına girmemiş
sıradır.

Millet yine Türk kaldı. Dilini, âdetini bırakmadı. Fakat şüphesiz hanedanın Acemleşmesi Türklüğün ilerlemesine çok zarar verdi.

Eğer Acem dili böyle revaç görmese idi Celalettin Rumi'nin Mesnevisi, Ömer Hayyam'ın Rubaiyatı Türkçe yazılmış olacaktı. Selçuk hanedanı Bizanslarla da çok yakından temasta ve akrabalıkta bulunmuşlardır. Fakat din ayrılığından Bizans harsı tesiri altına girmemişlerdir.

Selçuklular Devrinde Türklerin İmar Kudreti:

Selçuklular devrinde Türklerin imar kudreti pek ziyade idi. Horasan, İran, Azerbaycan, Irak ve Anadolu'da yaptıkları medreseler, kütüphaneler, imaretler, hastaneler, hamamlar, kervansaraylar, yollar, köprüler, su yolları, bentler, arklar pek çoktur. Hepsi de pek mühim ve güzel mimari eserlerdir. Suriye'de, Irak'ta, İran'da bugün mevcut olan İslâm abidelerinin ekserisini yapanlar Türklerdir.

III
 Nizamülmülk'ün Melikşah
Bağdat'ta zamanında yaptırdığı
(Medrese-i Nizamiye) meşhurdur.
İsfahan'da, Nişapur'da, Her(a)t'ta
da birçok medreseler vücuda
getirildi.
Konya Selçukîlerinden
Alaettin zamanında, Konya-
da Karatai medresesi, Sırçalı
medrese, İnce minare Camii;
Sivas'ta Gök medrese, Çifte
minare camii...
Kayseri'de Selçuk Camii...
Erzurum'da, Çifte minareler
Camii...

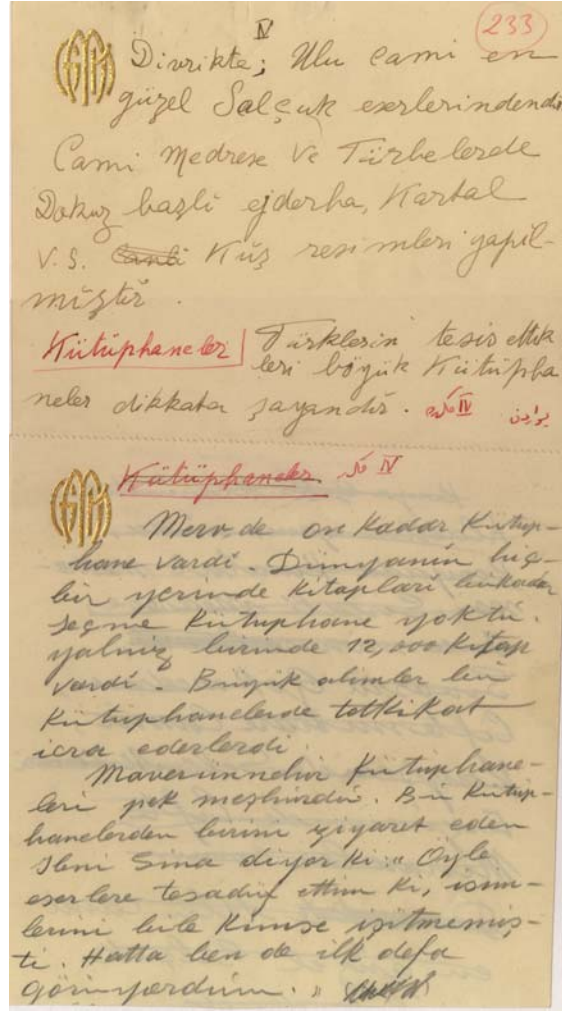
Nizamülmülk'ün Melikşah zamanında Bağdat'ta yaptırdığı Medrese-i Nizamiye meşhurdur. İsfahan'da Nişapur'da, Her(a)t'ta da birçok medreseler vücuda getirildi.

Konya Selçukîlerinden Alaettin zamanında Konya'da Karatay Medresesi, Sırçalı Medrese, İnce Minare Camii,

Sivas'ta Gök Medrese, Çifte Minare Camii...

Kayseri'de Selçuk Camii...

Erzurum'da Çifte Minareler Camii...

Divriği'de Ulu Cami en güzel Selçuk eserlerindendir. Cami, medrese ve türbelerde dokuz başlı ejderha, kartal vs. kuş resimleri yapılmıştır.

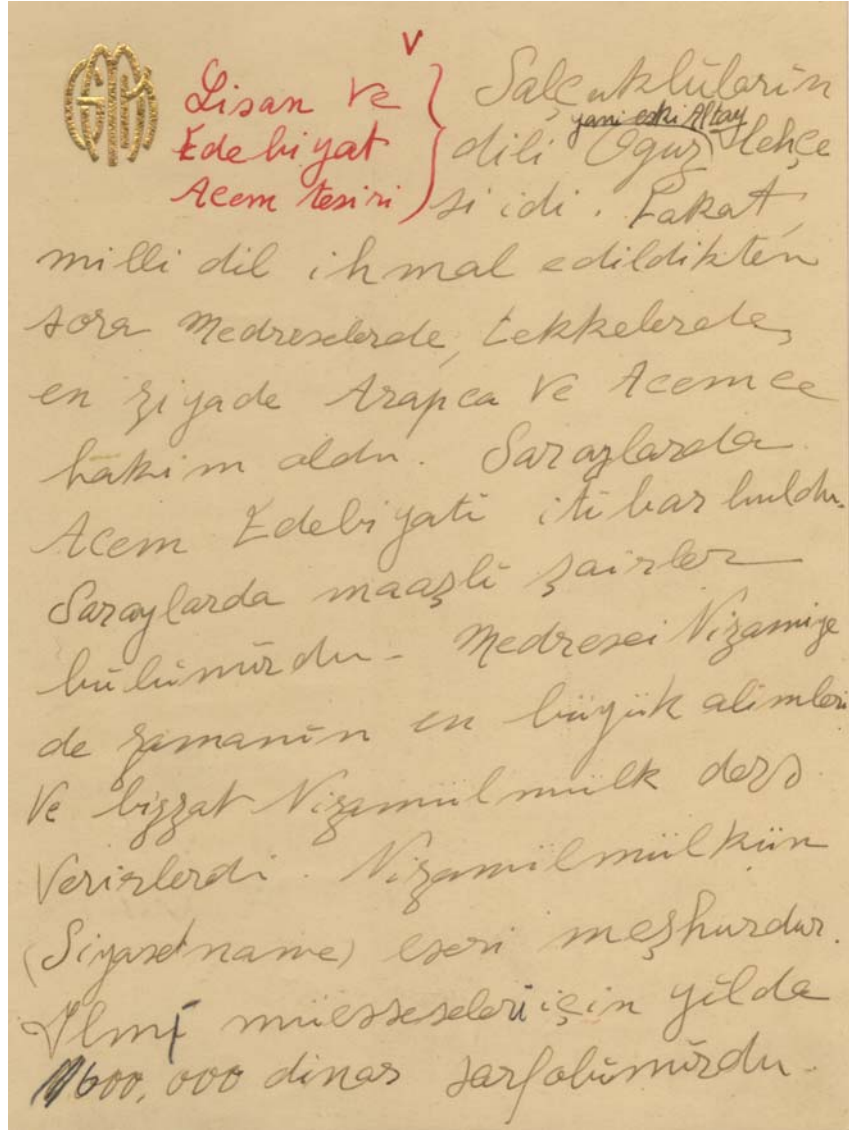
Kütüphaneler:

Türklerin tesis ettikleri büyük kütüphaneler dikkate şayandır.

Merv'de on kadar kütüphane vardı. Dünyanın hiçbir yerinde kitapları bu kadar seçme kütüphane yoktu. Yalnız birinde 12.000 kitap vardı. Büyük âlimler bu kütüphanelerde tetkikat icra ederlerdi.

Maveraünnehir kütüphaneleri pek meşhurdu. Bu kütüphanelerden birini ziyaret eden İbni Sina diyor ki "Öyle eserlere tesadüf ettim ki isimlerini bile kimse işitmemişti; hatta ben de ilk defa görüyordum."

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 11; Dosya Nu.: 233; Fihrist Nu.: 1-5

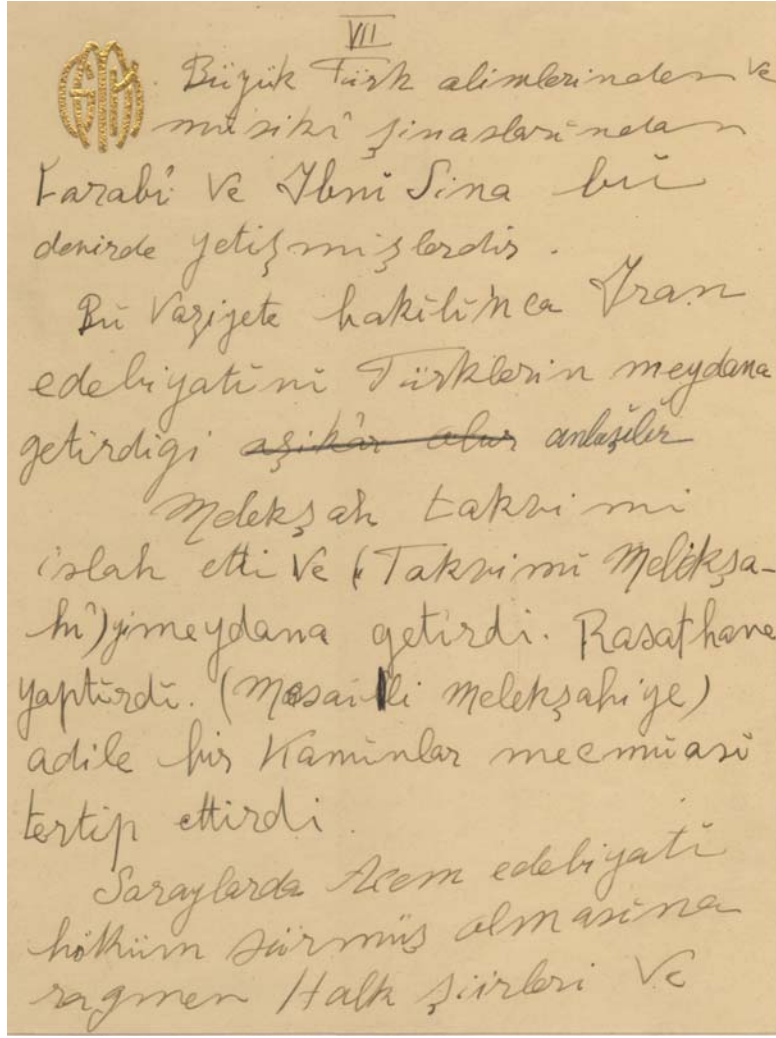
Lisan ve Edebiyat(ta) Acem Tesiri:

Selçukluların dili Oğuz, yani eski Altay lehçesi idi. Fakat millî dil ihmal edildikten sonra medreselerde, tekkelerde en ziyade Arapça ve Acemce hâkim oldu. Saraylarda Acem edebiyatı, itibar buldu. Saraylarda maaşlı şairler bulunurdu. Medrese-i Nizamiyede zamanın en büyük âlimleri ve bizzat Nizamülmülk ders verirlerdi. Nizamülmülk'ün Siyasetname eseri meşhurdur. İlmî müesseseleri için yılda 600.000 dinar sarf olunurdu.

VI

 ~~Sair Ömer Hayyam, büyük~~
~~alimlerden ve Musiki şairler~~
~~den Farabi, İsmi Sina İmam~~
~~Gazali İmamı Gazali gibi~~
büyük İslam alimleri
bu devirde yetişti. Eseri bugün
bütün Avrupa dillerine tercüme
edilmiş bir çok Türk şairleri
Selçuklu Saraylarında
yetişmişlerdir. Bunlar
Türk oldukları halde şiirle-
rini Acemce yazmışlardır.
Ömer Hayyamın hayatı
Devlet hazineinden temin
edilmiştir.

İmam Gazali gibi büyük İslâm alimleri bu devirde yetişti. Eseri bugün bütün Avrupa dillerine tercüme edilmiş birçok Türk şairleri Selçuklu saraylarında yetişmişlerdir. Bunlar Türk oldukları hâlde şiirlerini Acemce yazmışlardır. Ömer Hayyam'ın hayatı devlet hazinesinden temin edilmiştir.

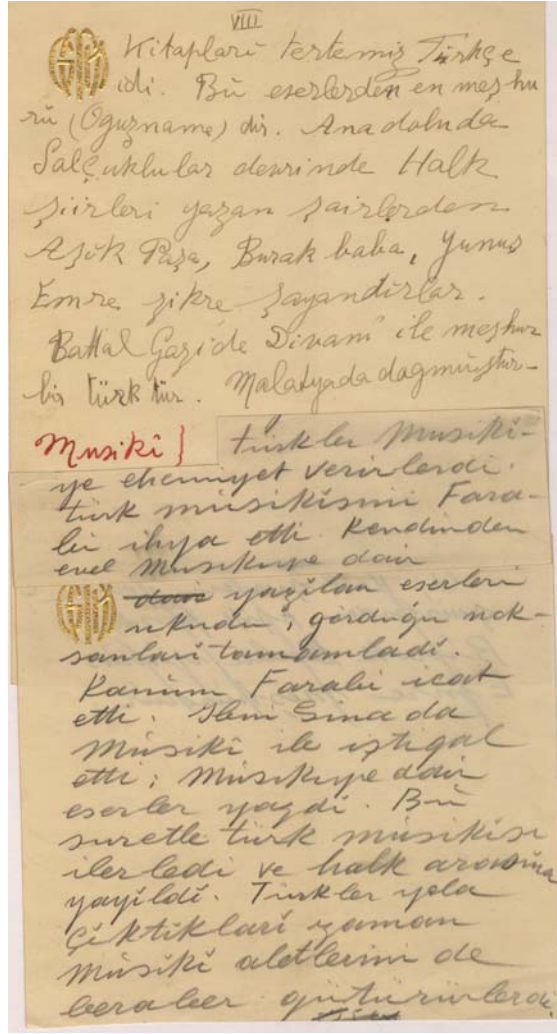

Büyük Türk âlimlerinden ve musikişinaslarından Farabi ve İbni Sina bu devirde yetişmişlerdir.

Bu vaziyete bakılınca İran edebiyatını Türklerin meydana getirdiği anlaşılır.

Melikşah takvimi ıslah etti ve Takvim-i Melikşahî'yi meydana getirdi. Rasathane yaptırdı. Mesail-i Melikşahiye adı ile bir kanunlar mecmuası tertip ettirdi.

Saraylarda Acem edebiyatı hüküm sürmüş olmasına rağmen halk şiirleri ve

kitapları tertemiz Türkçe idi. Bu eserlerden en meşhuru Oğuzname'dir. Anadolu'da Selçuklular devrinde halk şiirleri yazan şairlerden Aşık Paşa, Burak Baba, Yunus Emre zikre şayandılar. Battal Gazi de Divanı ile meşhur bir Türk'tür. Malatya'da doğmuştur.

Musiki:

Türkler musikiye ehemmiyet verirlerdi. Türk musikisini Farabi ihya etti. Kendinden evvel musikiye dair yazılan eserleri okudu, gördüğü noksanları tamamladı. Kanunu Farabi icat etti. İbni Sina da musiki ile iştigal etti. Musikiye dair eserler yazdı. Bu suretle Türk musikisi ilerledi ve halk arasında yayıldı. Türkler yola çıktıkları zaman musiki aletlerini de beraber götürürlerdi.

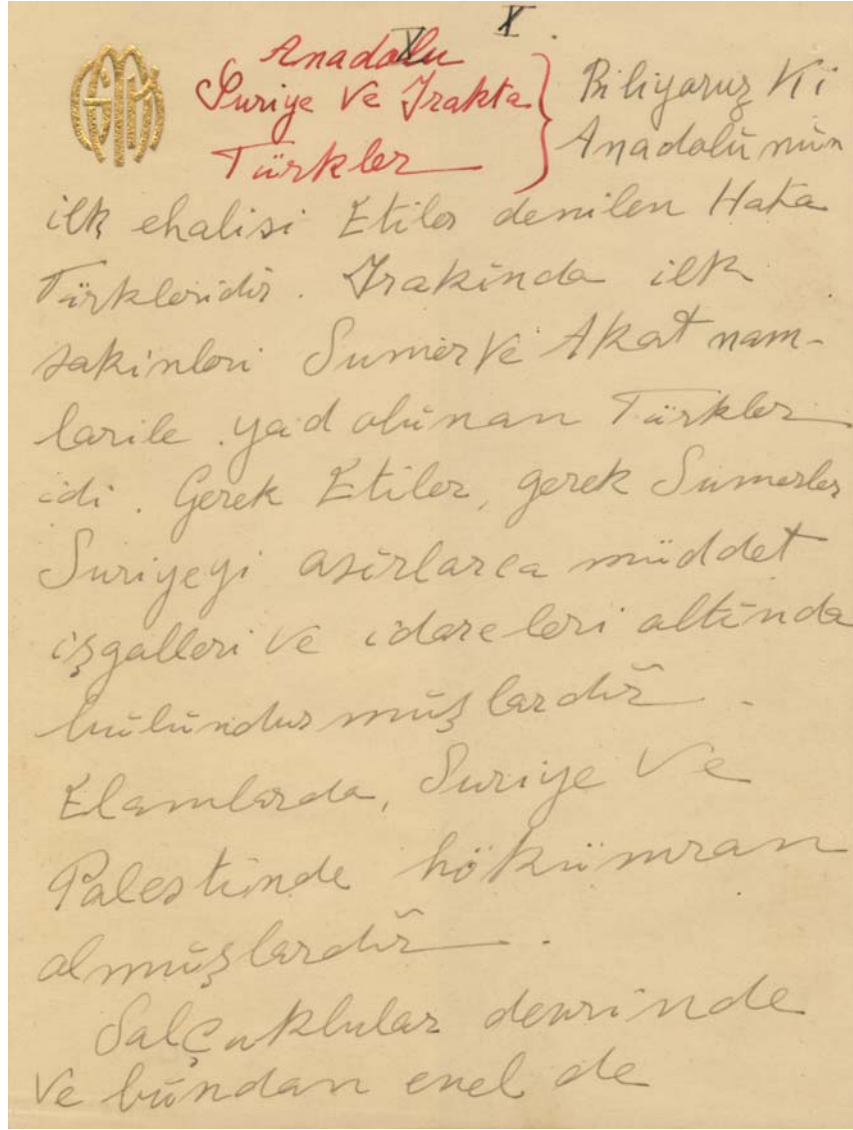
Ziraat ^{IX}
Selçuklularda ziraat ileri idi. Horasan ile
Maveraünnehir havalisi gayet mahsuldardı. Türkler
bundan istifade etmesini bilmişlerdir. Anadolu'da da
ziraatı inkişaf ettirmişlerdir.
Horasanın altın, gümüş, civa madenleri de meşhurdur.
Memleketin mamuriyeti ve halkın serveti ziyade idi.

Ziraat:

Selçuklularda ziraat ileri idi. Horasan ile Maveraünnehir havalisi gayet mahsuldardı. Türkler bundan istifade etmesini bilmişlerdir. Anadolu'da da ziraatı inkişaf ettirmişlerdir.

Horasan'ın altın, gümüş, civa madenleri de meşhurdur. Memleketin mamuriyeti ve halkın serveti ziyade idi.

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 24; Dosya Nu.: 781; Fihrist Nu.: 11-16.

Anadolu, Suriye ve Irak'ta Türkler:

Biliyoruz ki Anadolu'nun ilk ehalişi Etiler denilen Hata Türkleridir. Irak'ın da ilk sakinleri Sümer ve Akat namı ile yad olunan Türkler idi. Gerek Etiler gerek Sümerler Suriye'yi asırlarca müddet işgalleri ve idareleri altında bulundurmuşlardır.

Elamlar da Suriye ve Filistin'de hükümrân olmuşlardır.

Selçuklular devrinde ve bundan evvel de

XL

 yüz binlerce Türk Kütleler
halinde Anadolu'ya
Irak ve Suriye'ye geçip
yerleşmişlerdir.
Irak ve Suriye'de evvel ve
sonra yerleşmiş olan Türkler
oralarda din ve Araplık
~~tesiri~~ tesiri altında
kalarak, Araplaşmış
bulunuyorlar. Bu
tesirler olmasa idi, bu
gün oraları baştan aşağı
Türk olurdu. Görülüyor ki
din milliyetçilik yerine

yüz binlerce Türk kütleler hâlinde Anadolu'ya, Irak'a ve Suriye'ye geçip yerleşmişlerdir.

Irak ve Suriye'de evvel ve sonra yerleşmiş olan Türkler oralarda din ve Araplık tesiri altında kalarak Araplaşmış bulunuyorlar. Bu tesirler olmasa idi bugün oraları baştan aşağı Türk olurdu. Görülüyor ki din, milliyetçilik yerine

XII
 ümmetçiliği koyduğu
için, buna muvaffak olu-
namamıştır. Çünkü Müslü-
manlık Arap'ın malı sayılmış
Arap'a hürmeti mucip
olmuştur; Türk'te milliyet
duygusunu silmiştir.
Bunun neticesi olarak
Irak ve Suriye'dekiler
Türk olmadıktan başka
Oralarda yerleşmiş olan
milyonlarca Türk Araplaş-
mış gitmiştir.

ümmetçiliği koyduğu için buna muvaffak olunamamıştır. Çünkü Müslümanlık Arap'ın malı sayılmış, Arap'a hürmeti mucip olmuştur. Türk'te milliyet duygusunu silmiştir. Bunun neticesi olarak Irak ve Suriye'dekiler Türk olmadıktan başka oralarda yerleşmiş olan milyonlarca Türk Araplaşmış, gitmiştir.

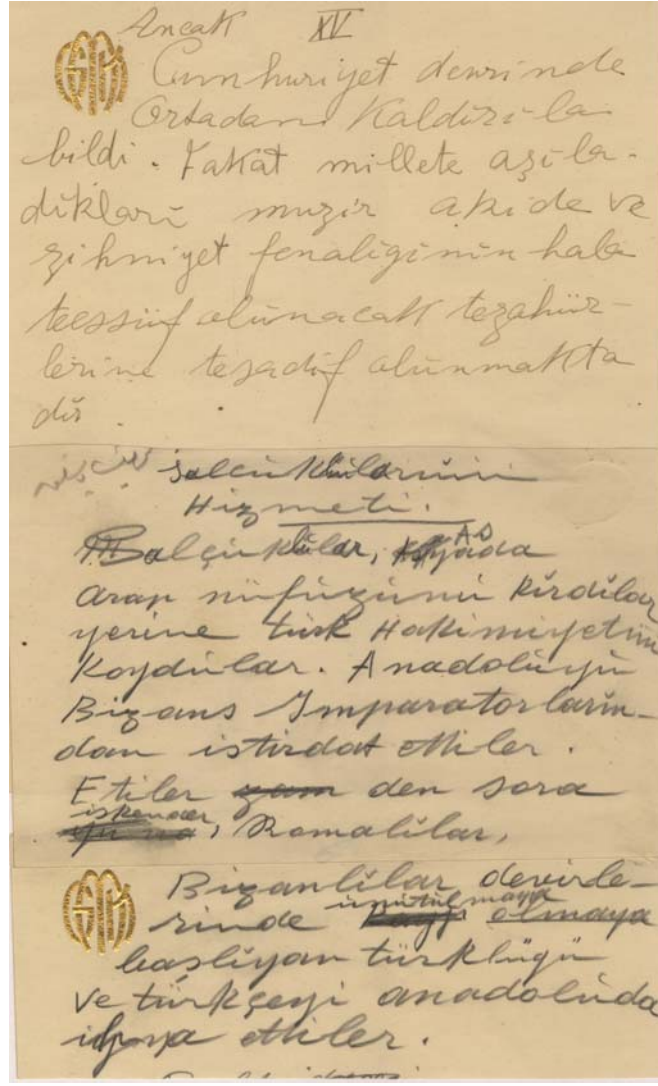
 Şeyh ve Dervişler } Selçuklular
devrinde mühim
bir hadise kayda
değer. Bu hadise Orta Asya'dan
her tarafa olduğu gibi Ana
dolu'ya da Şeyh ve Dervişlerin
akın etmesidir. Bunlar
Anadolü'nün her
tarafına dağıldılar
her yerde tekkeler yaptılar
Tasavvuf'a ve Acem edebiyatına
revaç verdiler.
Şeyhler Derviş namı
altında etraflarında
mühim kuvvetler teşkil
ettiler. Devletin siyasetine
karıştılar.

Şeyh ve Dervişler:

Selçuklular devrinde mühim bir hadise kayda değer. Bu hadise Orta Asya'dan her tarafa olduğu gibi Anadolu'ya da şeyh ve dervişlerin akın etmesidir. Bunlar Anadolu'nun her tarafına dağıldılar. Her yerde tekkeler yaptılar. Tasavvufa ve Acem edebiyatına revaç verdiler. Şeyhler, derviş namı altında etraflarında mühim kuvvetler teşkil ettiler. Devletin siyasetine karıştılar.

 ^{XIV} Padişahları, Devlet adamlarını
tekkelerine intisap ettirdiler.
Birer derviş hâline getirdiler.
Bundan Devlet siyaseti çok
zarar gördü. Zarar yalnız siyaset
sahasında kalmadı, millî,
harsî ve ictimaî mühim
fenalıklar oldu. Millete
tembellik, dünyaya lakaytlık,
gibi muzır zihniyetler aşılandı.
~~diğer~~ Millet'in cehaletine
ve bir çok felaketlere mühim
amil oldular. Bu fenalıklar
Osmanlı Devleti
zamanında devam etti.

Padişahları, devlet adamlarını tekkelerine intisap ettirdiler. Birer derviş hâline getirdiler. Bundan devlet siyaseti çok zarar gördü. Zarar yalnız siyaset sahasında kalmadı. Millî, harsî, ve ictimaî mühim fenalıklar oldu. Millete tembellik, dünyaya lakaytlık gibi muzır zihniyetler aşılandı. Millet'in cehaletine ve birçok felaketlere mühim amil oldular. Bu fenalıklar Osmanlı Devleti zamanında devam etti.

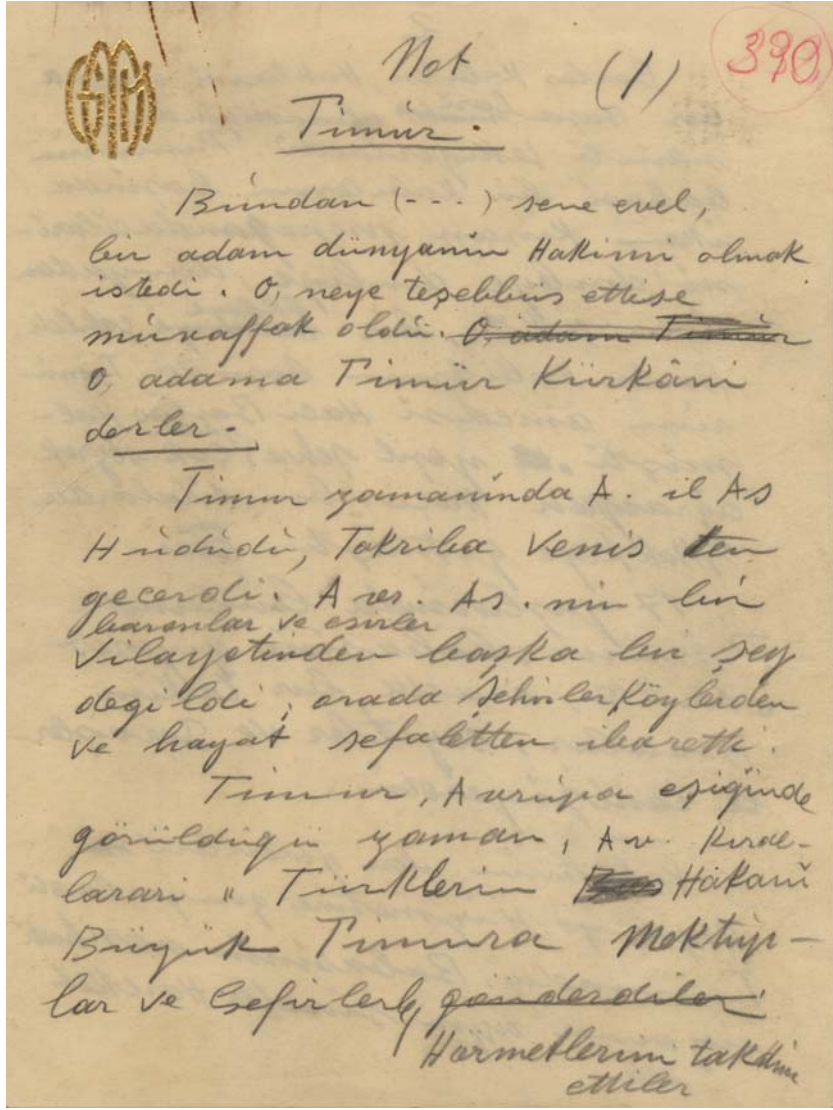

Ancak Cumhuriyet devrinde ortadan kaldırılabilir. Fakat millete aşıladıkları mızır akide ve zihniyet fenalığının hâlâ teessüf olunacak tezahürlerine tesadüf olunmaktadır.

Selçukluların Hizmeti:

Selçuklular Asya'da Arap nüfuzunu kırdılar. Yerine Türk hâkimiyetini koydular. Anadolu'yu Bizans imparatorlarından istirdat ettiler. Etiler'den sonra İskender, Romalılar, Bizanslılar devirlerinde unutulmaya başlayan Türklüğü ve Türkçeyi Anadolu'da ihya ettiler.

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 11; Dosya Nu.: 233; Fihrist Nu.: 6.

Timur

Bundan (...) sene evvel, bir adam dünyanın hâkimi olmak istedi. O, neye teşebbüs ettiyse muvaffak oldu. O adama Timur Kürkâni derler.

Timur zamanında A(vrupa) ile As(ya) hududu takrib(en) Venis'ten geçirdi. A(vrupa) ve As(ya)'nın bir baronlar ve esirler vilayetinden başka bir şey değildi. Orada şehirler köylerden ve hayat sefaletten ibaretti.

Timur Avrupa eşiğinde görüldüğü zaman, Av(rupa) kralları Türklerin hakani büyük Timur'a mektuplar ve sefirlerle hürmetlerini takdim ettiler.

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 15; Dosya Nu.: 390; Fihrist Nu.: 1-53.

Barlas Kabilesi Haklarını arayan bir başları olmadığından sıkıntı çekiyorlardı. Timur'un babası bu kabilenin başında iken Kuran propagandacılarını dinleye dinleye dünyadan elini çekti, bir ^{tekke} ~~medrese~~ye çekildi. Barlas Kabilesinin başında, Timur'un amcası Hacı Barlas kalmıştı. ~~Yeşil Şehir~~ ^{Yaten} çok seyrek uğrayan Hacı, bu sıralarda Mekke'ye gitmişti. ~~Bar~~

17 yaşlarında bulunan Timur, babasını ziyaret ettikçe, orada bir takım Hocalar, seyitler ve Dervişlerle tanışıyorlardı.

Kabilenin ileri gelenleri ~~da~~ Beyin ~~ya~~ Hizmetine giriyorlardı. Timurlu'da, Babasının nasihatleri üzerine aynı surette hareket etti.

Barlas kabilesi haklarını arayan bir başları olmadığından sıkıntı çekiyorlardı. Timur'un babası bu kabilenin başında iken Kuran propagandacılarını dinleye dinleye dünyadan elini çekti. Bir tekkeye çekildi. Barlas kabilesinin başında Timur'un amcası Hacı Barlas kalmıştı. Yeşil Şehir'e zaten çok seyrek uğrayan Hacı, bu sıralarda Mekke'ye gitmişti.

17 yaşlarında bulunan Timur, babasını ziyaret ettikçe orada birtakım hocalar, seyitler ve dervişlerle tanışıyordu.

Kabilenin ileri gelenleri beyin hizmetine giriyorlardı. Timur da babasının nasihatleri üzerine aynı surette hareket etti.

(2) 3

(390)

Cengiz'in oğlu Çağatay'dan
sonra, Halefleri devleti idaresin-
de gevşekliğe verdular, Av ve
eğlence ile vakit geçirmek
üzere şimala çekilip ora-
da oturdular. Yalnız zaman
zaman, bir isyan bastırmak
bahanesile, ~~ne var~~ Halkın
elinde ne var ne yok soymak
için Cenuba inerlerdi.
Memleket birtakım Tatar
Kabilelerin elinde kaldı.

Kazgan, Çağatay Hanların-
dan birinin emiri idi.
Semerkant'ta otururdu.
Hanın fena idare ve gidişine
dayanamadı, isyan etti.

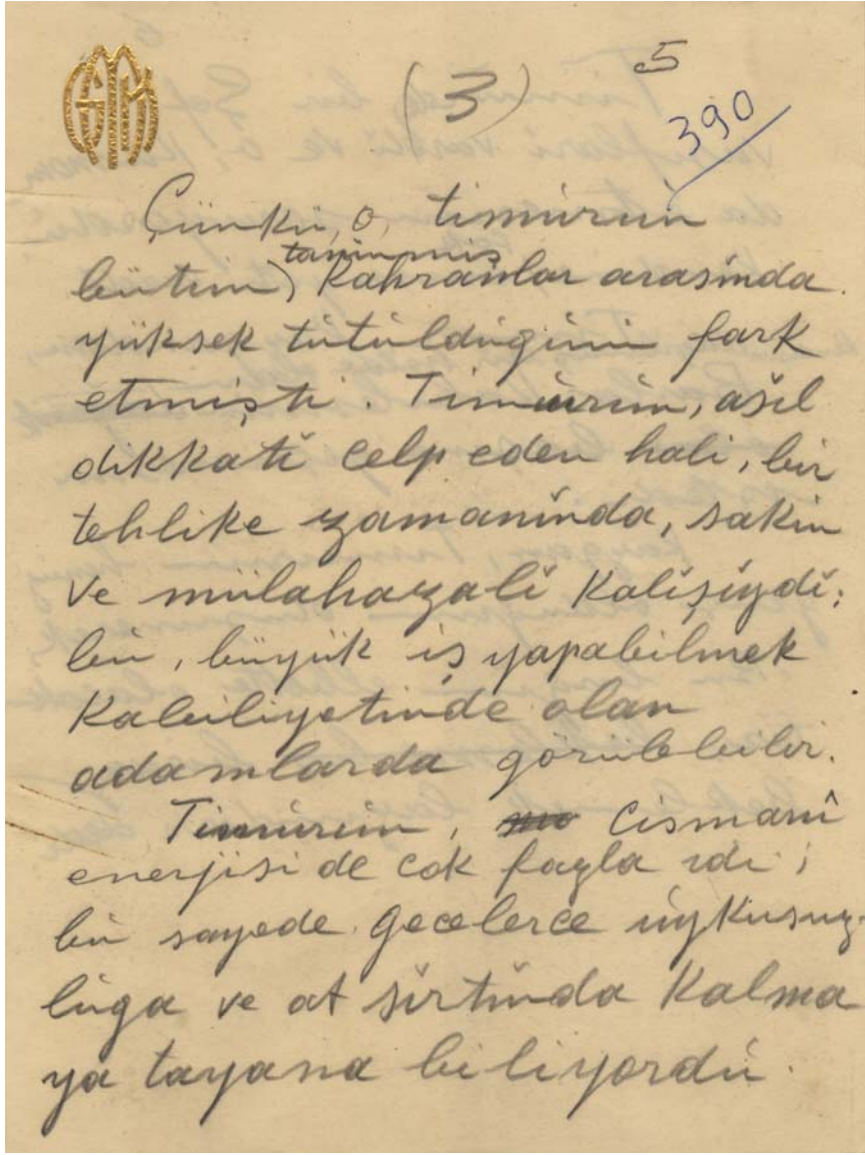
Cengiz'in oğlu Çağatay'dan sonra halefleri devletin idaresinde gevşekliğe vurdular. Av ve eğlence ile vakit geçirmek üzere şimala çekilip orada oturdular. Yalnız zaman zaman bir isyan bastırmak bahanesiyle halkın elinde ne var ne yok soymak için cenuba inerlerdi. Memleket birtakım Tatar kabilelerin elinde kaldı.

Kazgan, Çağatay hanlarından birinin emiri idi. Semerkant'ta otururdu. Hanın fena idare ve gidişine dayanamadı, isyan etti.

4 Hanın ölümü ile biten
uzun mücadeleden
sonra, Kazgan, Samarkant
ve Havalisinde yalnız başına
ve Hakiki Sahip oldu. Fakat,
zahiri kollamak için,
bir Kurultay toplayarak,
Cengiz sülalesinden, kendine
tabi olabilecek birini göri-
nüşte Kösöl yaptırdı.
Kazgan, Timur gibi,
Cengiz kanından olmayıp
küçük bir türk ailesinden
idi. ~~Cengiz'in tatarlara~~
Tatarlara Hürmeti yoktu;
onların sadakatına emni-
yet edemiyordu. Yalnız
Türk olan Timur'u kendine
yardım edebilecek görüyordu.

Hanın ölümü ile biten uzun mücadeleden sonra Kazgan, Semerkant ve havalisinde yalnız başına ve hakiki sahip oldu. Fakat zahiri kollamak için bir kurultay toplayarak Cengiz sülalesinden kendine tâbi olabilecek birini görünüşte kral yaptırdı.

Kazgan, Timur gibi Cengiz kanından olmayıp küçük bir Türk ailesinden idi. Tatarlara hürmeti yoktu; onların sadakatına emniyet edemiyordu. Yalnız Türk olan Timur'u kendine yardım edebilecek görüyordu.

Çünkü o Timur'un bütün tanınmış kahram(an)lar arasında yüksek tutulduğunu fark etmişti. Timur'un asıl dikkati celp eden hâli, bir tehlike zamanında sakin ve mülahazalı kalışıydı; bu, büyük iş yapabilmek kabiliyetinde olan adamlarda görülebilir.

Timur'un cismani enerjisi de çok fazla idi; bu sayede gecelerce uykusuzluğa ve at sırtında kalmaya dayanabiliyordu.

6

Timur'da bir Şef
vasıfları vardı ve o, kumanda
etmesini seviyordu.
Kendine ^{çok} emniyeti vardı.
Timur, Kazgan'dan,
kendisini dağılmış bir hâlde olan
Barlas kabilesinin başına
geçirmesini istedi.
Kazgan, Timur'un henüz
genç olduğunu düşünerek,
"Bu bir gün elbette olaca-
kır; ~~beklemek~~ biraz
beklemek lazımdır" dedi.

Timur'da bir şef vasıfları vardı ve o kumanda etmesini seviyordu. Kendine çok emniyeti vardı. Timur, Kazgan'dan, kendisini dağılmış bir hâlde olan Barlas kabilesinin başına geçirmesini istedi.

Kazgan, Timur'un henüz genç olduğunu düşünerek "Bu bir gün elbette olacaktır; biraz beklemek lazımdır." dedi.

~~ta~~ Kazganın ~~yanında~~
~~ta~~ yanında, bir çok beyler
ve ~~iki~~ iki bin kadar
muharip vardı. Fakat
Timur'da kimse meşgul
değildi; O, Kendi Kendini
yetiştiriyordu. Fırsat
düşükçe, Kıymetini, Cesa-
retini ~~g~~ gösteriyordu.
Bu suretle

~~Kazganın muhabbet ve iltifatını kazanıyordu.~~
Kazgan, Timur'a "Sen, Büyük
Türk Kürkân ailesindensin.
Fakat Cengiz oğullarından
değilsin. Senin ecdadın

Kazgan'ın yanında birçok beyler ve iki bin kadar muharip vardı. Fakat Timur'la kimse meşgul değildi; o, kendi kendini yetiştiriyordu. Fırsat düşükçe, kıymetini, cesaretini gösteriyordu.

Bu suretle Kazgan'ın muhabbet ve iltifatını kazanıyordu. Kazgan, Timur'a "Sen büyük Türk Kürkân ailesindensin. Fakat Cengiz oğullarından değilsin. Senin ecdadın

Cengizlerle bir mukavele yapmıştı; buna göre, Cengiz ailesi han yetiştirecek, Kürkân çocukları da Ordunun kılavuzları, Kumandanları olacaklar.”

Cengizlerle bir mukavele yapmıştır, buna göre Cengiz ailesi han yetiştirecek, Kürkân çocukları da ordunun kılavuzları, kumandanları olacaklar.”

28 x
x x

Kazgan, Timur'un Celayir
kabilesinden torunu Olcay
Türkân ile evlendirdi.
Timur, Olcay Hatun Ağa
ile Yeşil Şehir'de yerleştiler.
~~Timur~~ Emir Kazgan
ordusunda Binbaşı yaptı.
Kazgan, Timur'un
yardımıyla, garp ve cenup
Hudutlarında yeni
muvaffakiyetler kazandı.
Herat, Emiri Malik esir edilerek
Semerkant'a getirildi.
Bu münasebetle Kazgan'ın
ümerası arasında bir
münakaşa çıktı. Bunlar
eski düşmanları olan Malik'in

Kazgan Timur'u Celayir kabilesinden torunu Olcay Türkân ile evlendirdi.

Timur, Olcay Hatun Ağa ile Yeşil Şehir'de yerleştiler. Emir Kazgan, Timur'u ordusunda binbaşı yaptı.

Kazgan, Timur'un yardımıyla garp ve cenup hudutlarında yeni muvaffakiyetler kazandı.

Herat Emiri Malik esir edilerek Semerkant'a getirildi. Bu münasebetle Kazgan'ın ümerası arasında bir münakaşa çıktı. Bunlar eski düşmanları olan Malik'in

29
 öldürülerek servetinin onlar arasında taksimini istediler. Hâlbuki Kazgan Malik'e hayatı için söz vermişti. Emirlerin ısrar ettiğini gören Kazgan, gizlice Timur'un himayesinde Herat'a gönderdi. Bundan münfail olan Emirler den ikisi Kazgan'ı öldürdüler. Bunu haber alan Timur tam vaktinde katillerin takibine koyuldu ve onlara yetişerek her ikisine layık oldukları cezayı verdi.

öldürülerek servetinin onlar arasında taksimini istediler. Hâlbuki Kazgan, Malik'e hayatı için söz vermişti. Emirlerin ısrar ettiğini gören Kazgan, Malik'i gizlice Timur'un himayesinde Herat'a gönderdi. Bundan münfail olan emirlerden ikisi Kazgan'ı öldürdüler. Bunu haber alan Timur tam vaktinde katillerin takibine koyuldu ve onlara yetişerek her ikisine layık oldukları cezayı verdi.

 ^{30 yeşil şehir} Timur ~~merkeze~~ döndüğü
de yeni bir vaziyet karşısında
kaldı. Türklerde adet olduğu
vechle bir reis öldüğü zaman
onun oğlu muktedir değilse yerine
geçemezdi. Kurultay toplanır yeni
bir Emir intihap ederdi.
Aksi takdirde İktidar
mevkiine geçmek için
umumi karışıklıklar
ve en kuvvetli olan iktidarı
eline alırdı. (Yalnız bir kılıç
tutabilen el, hükümdar asasını
tutabilir.)

Timur Yeşil Şehir'e döndü. Yeni bir vaziyet karşısında kaldı. Türklerde âdet olduğu vechle bir reis öldüğü zaman onun oğlu muktedir değilse yerine geçemezdi. Kurultay toplanır yeni bir emir intihap ederdi. Aksi takdirde iktidar mevkiine geçmek için umumi karışıklık olur ve en kuvvetli olan iktidarı eline alırdı. (Yalnız bir kılıç tutabilen el, hükümdar asasını tutabilir.)

31
 Kazganın çocuğu kaçmıştı.
Timurün amcası Hacı
Barlas ve Celayirlerin Emiri
Samar Kanda gelmişler ve Türklerin
hükümdarlığını istediler.
Diğer Emirler Kendi yerlerine
çekilerek askerlerini taraftarla
rını toplamaya başlamışlar
dılar. Tam bu sıralarda
Timurün babası Targay da
ölmüştü. Barlas Kabilesinin
hemen hepsi Hacı Barlas'ı
takip etmişlerdi. Timur
^{ancak} bir kaç yüz kişi ile
~~ancak~~ Yeşil Şehirde terk olunmuştu.

Kazgan'ın çocuğu kaçmıştı. Timur'un amcası Hacı Barlas ve Celayir(li)lerin Emiri Semerkant'a gelmişler(di) ve Türklerin hükümdarlığını istediler. Diğer emirler kendi yerlerine çekilerek taraftarlarını toplamaya başlamışlardı. Tam bu sıralarda Timur'un babası Targay da ölmüştü. Barlas kabilesinin hemen hepsi Hacı Barlas'ı takip etmişlerdi. Timur, ancak birkaç yüz kişi ile Yeşil Şehir'de terk olunmuştu.

32
İşte, hadiseleri ^{çekilmiş olduğu} dağlardan ^{şimalden} takip eden ^{Büyük} Han ^{şimalden} görüldü. Ölmüş bir ^{Beygire} ~~hıfz~~ ^{saldıran} kartal gibi kuvvetli bir ordu ile geldi. ~~Han~~
Timur diplomat
Hanın gelmesi üzerine Emirler müşterek tehlike önünde çekildiler, yalnız Celayirlilerin Emiri Hanın istikbaline koştu ve ona hediyelerle beraber inkiyadını arz etti. Çünkü bunun merkezi Hoçent idi ve arazisi şimalden gelenlerin yolu üzerinde idi.

İşte hadiseleri çekilmiş olduğu dağlardan takip eden Büyük Han şimalden görüldü. Ölmüş bir beygire saldıran kartal gibi kuvvetli bir ordu ile geldi.

Timur Diplomat

Hanın gelmesi üzerine emirler müşterek tehlike önünde çekildiler. Yalnız Celayirlilerin Emiri, Hanın istikbaline koştu ve ona hediyelerle beraber inkiyadını arz etti. Çünkü bunun merkezi Hoçent idi ve arazisi şimalden gelenlerin yolu üzerinde idi.

33

 Hacı Barlas hiç bir
Karar veremiyordu.
Muharebe edecek yerde, Kabilesi
ve sürülerini ^{Yeşil Şehir'den} Herat'a doğru
cenuba çekileceğini Timur'a
bildirdi. Fakat Timur şimalden
gelen istilacılar önünde
Yeşil Şehir'i sahipsiz bırakmak
istemiyordu. Amcasına
istediğin yere git, ben Hanın
huzuruna gideceğim dedi.
Timur bir kaç yüz kişi ile
12.000 Moğol'a karşı mukavemet
etmenin affolunmaz bir akılsızlık
olacağını takdir ediyordu.

Hacı Barlas hiçbir karar veremiyordu. Muharebe edecek yerde kabilesi ve sürüleriyle Yeşil Şehir'den Herat'a doğru cenuba çekileceğini Timur'a bildirdi. Fakat Timur şimalden gelen istilacılar önünde Yeşil Şehir'i sahipsiz bırakmak istemiyordu. Amcasına "İstedığın yere git, ben Hanın huzuruna gideceğim." dedi. Timur birkaç yüz kişi ile 12.000 Moğol'a karşı mukavemet etmenin affolunmaz bir akılsızlık olacağını takdir ediyordu.

34
Mamafi bir takım hazırlıklara
koyuldu. Öteden beri tanıdığı
Hoca ve dervişlerle gizli müza-
kereler yaptı. Bu sırada Hanın
süvarileri Yeşil Şehir geldiler.
Timur onlara bol bol ikramlar
ve hediyelerde bulundu ve
onlara Hanın yanına gitmek
istediğini söyledi, ve ~~bir~~ bir
kısım süvarileriyle hareket
etti. Semerkant önünde
Hanın ordusuna ~~varıştı~~ ^{vasıl oldu}.
Mongol Hanı Tuğluk Han'a
kendisini takdim etti ve iyi
kabul olundu.

Mamafi(h) birtakım hazırlıklara koyuldu. Öteden beri tanıdığı hoca ve dervişlerle gizli müzakereler yaptı. Bu sırada Hanın süvarileri Yeşil Şehir'e geldiler. Timur onlara bol bol ikramlar ve hediyelerde bulundu ve onlara Hanın yanına gitmek istediğini söyledi ve bir kısım süvarilerle hareket etti. Semerkant önünde Hanın ordusuna vasil oldu. Mongol Hanı Tuğluk Han'a kendisini takdim etti ve iyi kabul olundu.

35

 ~~Emir~~ ~~Komutan~~, ~~ve onun~~
~~amri~~ Tuğluk Timur'un
malumatlı bir adam gördüğün
den sureti hareket hakkında
fikrini sordu. Timur ona
(avdet etmesini tavsiye etti,
dedi ki "Orada yalnız bir
düşman bulacaksın
burada ise iki, biri önünde
biri arkanda") Han
asileri cezalandırmak için
geriye döndü. Lakin
dönmeden evvel Timur
Tümen başı (10.000 kişinin başı) yaptı
Ferman ve mühür verdi.

Tuğluk Timur'u malumatlı bir adam gördüğünden suret-i hareket hakkında fikrini sordu. Timur ona avdet etmesini tavsiye etti, dedi ki "Orada yalnız bir düşman bulacaksın, burada ise iki. Biri önünde biri arkanda." Han, asileri cezalandırmak için geriye döndü. Lakin dönmeden evvel Timur'u tümen başı (10.000 kişinin başı) yaptı. Ferman ve mühür verdi.

36

 Bu suretle Timur Hanın tasdikile kabilesinin başına geçti. Tehlike ~~kalktı~~ geçince Emirler ~~tekrar~~ tekrar mücadeleye başladılar, bu hâl üç sene devam etti. Hacı Barlas ve Celayir reisi yeniden anlaştilar ve Timur'u katlederek ortadan kaldırmaya karar verdiler. Timur çadırlarına davet ettiler, fakat Timur vaziyeti sezdi, bu suretle oradan sıyrılıp kaçtı.

Bu suretle Timur, Hanın tasdikıyla kabilesinin başına geçti. Tehlike geçince emirler tekrar mücadeleye başladılar. Bu hâl üç sene devam etti. Hacı Barlas ve Celayir Reisi yeniden anlaştilar ve Timur'u katlederek ortadan kaldırmaya karar verdiler. Timur'u çadırlarına davet ettiler. Fakat Timur vaziyeti sezdi. Bir suretle oradan sıyrılıp kaçtı.

34

Bündan sara Amacarı
Hacı Barlasla muharebe etti ve
onu mağluben kaçırdı.
Fakat ertesi gün tek mil
adamları kendisini terk
ettiğinden yalnız kalan Timur
karısı Olcay Hatun Ağa'nın
kardışı Emir Hüseyin'in
yanına gitti. Emir Hüseyin
Kabilelerle ~~Kabil~~ ^{mıntıkasında} ~~bulunuyordu~~
bulunuyordu. ~~Araları~~ ^{Araları} arasında
ittifak yaptılar.
Kabileler arasında Tuğluk
tekrar görününceye kadar

Bundan sonra amcası Hacı Barlas'la muharebe etti ve onu mağluben kaçırdı. Fakat ertesi gün tek mil adamları kendisini terk ettiğinden yalnız kalan Timur, karısı Olcay Hatun Ağa'nın kardeşi Emir Hüseyin'in yanına gitti. Emir Hüseyin kabileleriyle Kabil mıntıkasında bulunuyordu. Aralarında ittifak yaptılar. Kabileler arasında Tuğluk tekrar görününceye kadar

38
dahili muharebe devam
etti. Bu defa Tuğluk
daha ciddi oldu. Celayirlilerin
Emirini derhâl idam
ettirdi. Hacı Barlas cenuba
kaçarken soyguncular
tarafından öldürüldü.
Han askerlerine karşı
durmaya kalkışan Emir
Hüseyin hayatını kurtarmak
için kaçmaya mecbur oldu.
Timur Yeşil Şehirde metinâne
kaldı. Tuğluk Han bu
muzafferiyetlerden sonra

dâhilî muharebe devam etti. Bu defa Tuğluk daha ciddi oldu. Celayirlilerin Emirini derhâl idam ettirdi. Hacı Barlas cenuba kaçarken soyguncular tarafından öldürüldü. Han askerlerine karşı durmaya kalkışan Emir Hüseyin, hayatını kurtarmak için kaçmaya mecbur oldu. Timur Yeşil Şehir'de metinâne kaldı. Tuğluk Han bu muzafferiyetlerden sonra

39
 Oğlu İlyas'ı ~~memleketin~~
memleketin idaresine
memur etti; mağlupların
itaatini temin için
yanında General Bikiyüktü
bıraktı. Timur'u da Bu
iki Moğol Beyinin idaresi altında
Samerkant Emiri nasp etti.
Bundan kızan Timur Yeşil Şehir'de
teşkilatını daha iyi yapmaya koyuldu.
Fakat Moğol Generali Samar-
kant'ı soymaya başladı.
Vali İlyas yağmadan hoşlanıyordu.
Bu fena hareketleri
ihbar için Timur, Hana
adam gönderdi. Notice
çıkmadı.

oğlu İlyas'ı memleketin idaresine memur etti. Mağlupların itaatini temin için yanında General Bikiyüktü bıraktı. Timur'u da bu iki Moğol beyinin idaresi altında olarak Semerkant Emiri nasp etti. Bundan kızan Timur Yeşil Şehir'de teşkilatını daha iyi yapmaya koyuldu. Fakat Moğol Generali Semerkant'ı soymaya başladı. Vali İlyas yağmadan hoşlanıyordu. Bu fena hareketleri ihbar için Timur, Hana adam gönderdi. Netice çıkmadı.

 Samarkandın
Timur, Kız Çocuklarını
moğolların
Esir götü olarak sattıklarını
işittiklerinden, adamlarını
topladı, Şimale yurdu
müteaddit esirleri
zorla kurtardı.
Hana Timur'un isyan
ettiğini bildirdiler.
Tuğluk idamını emretti
Timur Haberdar oldu.
Memleketinin Harap edil-
mesinden Kalbi Kan
ağlayan Timur daha Fazla
Politikaya tahammül edemedi
ve maksadı kazanmak
için atını mahmuzladı.
Bu mesut bir Karar oldu.
Açıktan açığa Hareket onu

Timur, Semerkant'ın kız çocuklarını Moğolların esir alarak sattıklarını işittiklerinden adamlarını topladı. Şimale yürüdü, müteaddit esirleri zorla kurtardı.

Hana, Timur'un isyan ettiğini bildirdiler. Tuğluk, idamını emretti. Timur haberdar oldu. Memleketinin harap edilmesinden kalbi kan ağlayan Timur, daha fazla politikaya tahammül edemedi ve maksadı kazanmak için atını mahmuzladı. Bu mesut bir karar oldu. Açıktan açığa hareket onu

Hoca ve dervişlerle yaptığı
gizli tertibatton daha
iyi muvaffak etti.

Timur'un Serseriliği.

Timur isyan etmeye mecbur
olduktan sonra karısı Olcay ve
25 atlı ile Karısının Kardeşi
Emir Hüseyin'i bulmak
üzere hareket etti. O da
hâl-i firarda bulunuyordu.
Buluştuktan sonra hep
birlikte Hive'ye gittiler.

hoca ve dervişlerle yaptığı gizli tertibattan daha iyi muvaffak etti.

Timur'un Serseriliği

Timur, isyan etmeye mecbur olduktan sonra karısı Olcay ve 25 atlı ile karısının kardeşi Emir Hüseyin'i bulmak üzere hareket etti. O da hâl-i firarda bulunuyordu. Buluştuktan sonra hep birlikte Hive'ye gittiler.

 Kuvvetleri 60 süvari
oldu. Hine'de iyi
~~Karş~~ Kabul olunmadılar.
Higve Valisi onları soymak
ve Moğollara satmak
hevesine düştü. Timur
bunu his etti ve derhal
Cenup'ta Çöl Türkmenler
içine kaçtılar. Higve
Valisi, bizzat bir kaç yüz
süvari ile takibe
koyuldu. Timur ve
Hüseyin kuvvetlerinin

Kuvvetleri 60 süvari oldu. Hine'de iyi kabul olunmadılar. Hine Valisi onları soymak ve Moğollara satmak hevesine düştü. Timur, bunu hissetti ve derhâl cenupta çöl Türkmenler içine kaçtılar. Hine Valisi bizzat birkaç yüz süvari ile takibe koyuldu. Timur ve Hüseyin kuvvetlerinin

 nispetşü derece azlığına
rağmen takip edenlerle
bir tepenin üzerinde
vuruşmaya mecbur
oldular. Çok ziyat verdiler.
Ve nihayet gece karanlığın
dan istifade ederek
Kaçtılar. Bundan sonra
tanınmamak için Timur
ve Hüseyin tekrar birleşm-
ek üzere birbirlerinden
ayrılmaya karar verdiler.
Timurün yanında
karısı ve bir adam ile

nispetsiz derece azlığına rağmen takip edenlerle bir tepenin üzerinde vuruşmaya mecbur oldular. Çok ziyat verdiler ve nihayet gece karanlığından istifade ederek kaçtılar. Bundan sonra tanınmamak için Timur ve Hüseyin tekrar birleşmek üzere birbirlerinden ayrılmaya karar verdiler. Timur'un yanında karısı ve bir adam ile

 yalnız bir binek beygiri
kalmıştı. Ona karısını
bindirdi. Kendisi ve arkadaşı
yaya olarak yürüdüler.
Bir Türkmen aşiretine
tesadüf ettiler. Orada
iyi kabul olundular,
Oradan tedarik ettikleri
yiyecek ve hayvanlarla Hara-
san istikametinde yola
çıktılar. Yolda birtakım
aşiret efradı tarafından
yakalandılar. 62 gün
bir ahırda hapsedildikten
sonra

yalnız bir binek beygiri kalmıştı. Ona karısını bindirdi. Kendisi ve arkadaşı yaya olarak yürüdüler. Bir Türkmen aşiretine tesadüf ettiler. Orada iyi kabul olundular. Oradan tedarik ettikleri yiyecek ve hayvanlarla Horasan istikametinde yola çıktılar. Yolda birtakım aşiret efradı tarafından yakalandılar. 62 gün bir ahırda hapsedildikten sonra

 Kurtulabildiler :
Bu aşiret Beyi kendisine
yalnız bir deve ve bir de
beygir vermişti .
Timur'un Hüseyin ile
birleşeceği yer ~~Öğramak~~ Semerkant
Kandahar civarında idi .
Timur onunla birleşmeden
evvel bir defa Semerkant
civarına uğramak istedi .
O tarafa döndü . Amu
nehrine geldiğinde dostların
dan bir reisin oturduğu
yerde on beş adam ve o kadar beygir

kurtulabildiler. Bu aşiret beyi kendisine yalnız bir deve bir de beygir vermişti.

Timur'un Hüseyin ile birleşeceği yer Kandahar civarında idi. Timur onunla birleşmeden evvel bir defa Semerkant civarına uğramak istedi. O tarafa döndü. Amu Nehri'ne geldiğinde dostlarından bir reisin oturduğu yerde on beş adam ve o kadar beygir

 buldu. Ondan sonra
SamarKanda yürüdü-
Karısını civarda bir yerde
bıraktıktan sonra bir gece
adamlarıyla beraber gizlice
Şehre girdi. Orada 48 gün
Kaldı. Geceleri dostlarının
evlerinde gizli toplanmalar
yaparak onları kıyama
teşvik etti. Nihayet kani
oldu ki henüz bir şey
yapmaya imkân yoktur.
Moğollar memleketi kuvvetle
ellerinde tutuyorlardı.

buldu. Ondan sonra Semerkant'a yürüdü. Karısını civarda bir yerde bıraktıktan sonra bir gece adamlarıyla beraber gizlice şehre girdi. Orada 48 gün kaldı. Geceleri dostlarının evlerinde gizli toplanmalar yaparak onları kıyama teşvik etti. Nihayet kani oldu ki henüz bir şey yapmaya imkân yoktur. Moğollar memleketi kuvvetle ellerinde tutuyorlardı.

 Celayirliler İlyas Hoca'ya
tâbi olmuşlardı. Emir
Hüseyn'in merkezi olan
Kabil'de bir Moğol emiri
oturuyordu. Timur'un
Semerkant şehrinde
olduğunun Moğollar
tarafından anlaşıldığını
haber alan Timur derhâl
geceleyin kaçtı. Timur'un
bu defa yanında serseri
ve soyguncu Türkmenlerden
mürekkep bir küçük kuvvet
vardı.

Celayirliler İlyas Hoca'ya tâbi olmuşlardı. Emir Hüseyn'in merkezi olan Kabil'de bir Moğol emiri oturuyordu. Timur'un Semerkant şehrinde olduğu Moğollar tarafından anlaşıldığını haber alan Timur derhâl geceleyin kaçtı. Timur'un bu defa yanında serseri ve soyguncu Türkmenlerden mürekkep bir küçük kuvvet vardı.

 Bunlarla beraber yeşil şehir
civarında bir yere geldi ve
orada kondu. Barlas Kabile-
sinin bazı reisleriyle görüştü.
Onları isyana teşvik etti
ondan sonra Hüseyin'i bulmak
üzere cenuba Afganistana
yürüdü, Hindikuş dağlarını
geçti. Kabil civarından
dolaşarak Kandahar'a
gitti, orada kendisini
bekleyen Hüseyin'i
buldu. Onun da etrafında
Timur'unkinden fazla
kuvvet toplanmıştı.

Bunlarla beraber Yeşil Şehir civarında bir yere geldi ve orada kondu. Barlas kabilesinin bazı reisleriyle görüştü. Onları isyana teşvik etti. Ondan sonra Hüseyin'i bulmak üzere cenuba Afganistan'a yürüdü. Hindikuş Dağları'nı geçti. Kabil civarından dolaşarak Kandahar'a gitti. Orada kendisini bekleyen Hüseyin'i buldu. Onun da etrafında Timur'unkinden fazla kuvvet toplanmıştı.

 Bir kış beraber orada kaldılar. Kandahar'ın
garbında Seyistan kıtasında
bir isyan olmuştu. Oranın
emiri birçok kalelerini
kayıp etmişti. Timur ve
Hüseyme müracaat ederek
mükâfat mukabilinde
muavenet istedi, kabul
ettiler. Timur ve Hüseyme
asilerden kalelerini
çoğunu aldılar. Fakat
Hüseyme köyleri soyarak
ve oralara kendi adamlarını
oturtarak

Bir kış beraber orada kaldılar. Kandahar'ın garbında Seyistan kıtasında bir isyan olmuştu. Oranın emiri birçok kalelerini kaybetmişti. Timur ve Hüseyme'e müracaat ederek mükâfat mukabilinde muavenet istedi. Kabul ettiler. Timur ve Hüseyme asilerden kalelerin çoğunu aldılar. Fakat Hüseyme köyleri soyarak ve oralara kendi adamlarını oturtarak

 işi bozdu. Bu defa Seyistan-
lılar bir gece Timur ve
Hüseyin ordugâhını bastılar.
Timur onları her ne kadar
mağlup ettiyse de kendisinin de
bir kolu ve bir bacağı
kırıldı. Bundan sonra
Hüseyin Olcay'ın yanına
döndü. Fakat Timur
yaralarının tedavisi için
oralarda çadırda kalmaya
mecbur oldu. Timur
sonra topal kaldı.

işi bozdu. Bu defa Seyistanlılar bir gece Timur ve Hüseyin ordugâhını bastılar. Timur onları her ne kadar mağlup ettiyse de kendisinin de bir kolu ve bacağı kırıldı. Bundan sonra Hüseyin, Olcay'ın yanına döndü. Fakat Timur yaralarının tedavisi için oralarda çadırda kalmaya mecbur oldu. Timur ondan sonra topal kaldı.

 Taş Köprüde :
Hüseyin Moğolların en
yakın bir ordusu ile Timur'un
nasihatlerini dinlemeyerek
muharebeye tutuştu, fena hâlde
mağlup oldu ve askerleri dağıldı.
Bunun üzerine Timur ~~hüseyin~~
~~hareket ederett~~ Hüseyin'in
askerlerini toplamak ve yeni
tarafkarlar bulmak üzere
~~harekete~~ faaliyete geçmeye
mecbur oldu. Amu nehri
kenarlarına geldi, orada kondu.
Bir çok günler kaldı, sabırsızlık
tanıyamazdı.

Taş Köprüde:

Hüseyin, Moğolların en yakın bir ordusu ile Timur'un nasihatlerini dinlemeyerek muharebeye tutuştu. Fena hâlde mağlup oldu ve askerleri dağıldı. Bunun üzerine Timur, Hüseyin'in askerlerini toplamak ve yeni tarafkarlar bulmak üzere faaliyete geçmeye mecbur oldu. Amu Nehri kenarlarına geldi, orada kondu. Birçok günler kaldı. Sabırsızlıktan uyuyamıyordu.

 Bir gece sabaha karşı Belh istikametinden gelen
bir birtakım süvarilerin kendisini
bulmak üzere yaklaştıklarını
gördü. Bunlar beraberlerinde
birer süvari kıtası getiren
Barlas reislerinde üç kişi
idi. Bunlar birleştikten sonra
haber alındı ki 20.000 kişilik
bir Moğol ordusu Yeşil Şehir
civarlarından bulundukları
yere yaklaşıyordu. Bu habere
Timur Moğollar her tarafı
yagma ediyorlardı. Bunun
için Timur biliyordu ki
nehrin şimalindeki Türk

Bir gece sabaha karşı Belh istikametinden gelen birtakım süvarilerin kendisini bulmak üzere yaklaştıklarını gördü. Bunlar, beraberlerinde birer süvari kıtası getiren Barlas reislerinde(n) üç kişi idi. Bunlar birleştikten sonra haber alındı ki 20.000 kişilik bir Moğol ordusu Yeşil Şehir civarlarından bulundukları yere yaklaşıyordu. Moğollar her tarafı yağma ediyorlardı. Bunun için Timur biliyordu ki nehrin şimalindeki Türk

 Kabileleri kendisinin faaliyetinden haberdar olunca kendisiyle birleşeceklerdi. Gerçi henüz kuvveti Moğol Generali Bikiyuk ordusunun dörtte biri kadar değildi. Bikiyuk ordusunu Amu nehri şimalinde bütün geçitleri kapayacak surette yerleştirdi. Böyle kuvvetli bir ordu karşısında cepheden zorlayarak geçitleri geçmek neticesiz bir hareket olabilirdi. Fakat Timur nehri geçmenin kolayını buldu. Bir ay Timur nehri geçmeksizin

kabileleri kendisinin faaliyetinden haberdar olunca kendisiyle birleşeceklerdi. Gerçi henüz kuvveti Moğol Generali Bikiyuk ordusunun dörtte biri kadar değildi.

Bikiyuk, ordusunu Amu Nehri şimalinde bütün geçitleri kapayacak surette yerleştirdi. Böyle kuvvetli bir ordu karşısında cepheden zorlayarak geçitleri geçmek neticesiz bir hareket olabilirdi. Fakat Timur, nehri geçmenin kolayını buldu. Bir ay Timur nehri geçmeksizin

 hasmını meşgul etti. Bikiyük'ü Amu nehri'nin dar ve az derin olan yukarı taraflarına çekti. Buna muvaffak olduktan sonra bir taş köprü karşısında kuvvetlerini durdurdu. Moğollar faikiyetlerinden emin olarak köprüyü geçmeye lüzum görmediler. Timur bunların karşısında nümayişkârâne birtakım tertibat aldı. O günün gecesi emniyet ettiği zabıtlarından Muava ve Hüseyin'in muavinlerinden Emir Musa kumandalarında olmak üzere 500 kişilik

hasmını meşgul etti. Bikiyük'ü Amu Nehri'nin dar ve az derin olan yukarı taraflarına çekti. Buna muvaffak olduktan sonra bir taş köprü karşısında kuvvetlerini durdurdu.

Moğollar faikiyetlerinden emin olarak köprüyü geçmeye lüzum görmediler. Timur bunların karşısında nümayişkârâne birtakım tertibat aldı. O günün gecesi emniyet ettiği zabıtlarından Muava ve Hüseyin'in muavinlerinden Emir Musa kumandalarında olmak üzere 500 kişilik

 bir kuvveti, Köprüyü ve Ordu
Kâhî muhafaza etmek üzere
bıraktı, ve kendisi müteb
kuvvetlerinin külli kısmı ile
oradan uzaklaştı, ve Moğolların
ordugâhı yakınında nehri
geçerek durmaksızın Moğol
ordusu gerisinde bulunan
tepeleri tuttu. Bu tepeler merkezi
nehirde olan bir yarım
daire teşkil ediyordu. Ertesi
gün Bikiyûk kuvvetli bir
hasım müfrezesinin
nehri geçtiğini anladı. Fakat
aynı zamanda Timur'un
ordugâhında kuvvetler azalmış
gibi görünüyordu.

bir kuvveti köprüyü ve ordugâhı muhafaza etmek üzere bıraktı ve kendisi kuvvetlerinin külli kısmı ile oradan uzaklaştı ve Moğolların ordugâhı yakınında nehri geçerek durmaksızın Moğol ordusu gerisinde bulunan tepeleri tuttu. Bu tepeler merkezi nehirde olan bir yarım daire teşkil ediyordu. Ertesi günü Bikiyûk kuvvetli bir hasım müfrezesinin nehri geçtiğini anladı. Fakat aynı zamanda Timur'un ordugâhında kuvvetler azalmış gibi görünüyordu.

 Bikiy k K priye taarruz ettiği takdirde Muava ve Emir Musa K priy  şiddetle müdafaa edecekler Timur da arkadan moğollara hücum edecekti. Hâlbuki tehlikeyi anlayan Bikiy k, o gün yerinden k p rdamad . Gece olunca Timur askerini bir  ek k s mlara ayırarak mümkün olduğu kadar Moğol ordug hının    tarafında çok ateşler yakmak emriyle tertibat aldı. Bu ateşleri gören Moğollar sabah olmadan mevkiilerini acele terk ettiler. Askerlerini

Bikiy k k priye taarruz ettiği takdirde Muava ve Emir Musa k priy  şiddetle müdafaa edecekler, Timur da arkadan Moğollara hücum edecekti. Hâlbuki tehlikeyi anlayan Bikiy k, o gün yerinden k p rdamad . Gece olunca Timur askerini bir çok k s mlara ayırarak mümkün olduğu kadar Moğol ordug hının    tarafında çok ateşler yakmak emriyle tertibat aldı. Bu ateşleri gören Moğollar sabah olmadan mevkiilerini acele terk ettiler. Askerlerini

 Tekrar toplayan Timur
onların üzerine hücum
etti, intizamını kaybeden
Moğollar Timur'un takibi
altında kaçmaya başladılar.
Henüz muharebeye karışmamış
olan Emir Hüseyin kuvvetli
bir kîta ile Timura yetişti.
Mağlup bir orduyu takip
etmek fena bir tabiyedir
diyerek nasihat eder bir vaziyet
almak istedi. Fakat Timur
daha mağlup olmadılar diyerek
takibe devam etti. Moğolların
ricat ettiği yerlerden birşak

tekrar toplayan Timur onların üzerine hücum etti. İntizamını kaybeden Moğollar Timur'un takibi altında kaçmaya başladılar. Henüz muharebeye karışmamış olan Emir Hüseyin kuvvetli bir kîta ile Timur'a yetişti. "Mağlup bir orduyu takip etmek fena bir tabiyedir." diyerek nasihat eder bir vaziyet almak istedi. Fakat Timur "Daha mağlup olmadılar." diyerek takibe devam etti. Moğolların ricat ettiği yerlerden birçok

 Türk Kabileleri Timurla
birleştiler. Timur
geceleri uyumayarak askerlerini
tanzim ediyor ve ölenlerin
ailelerine ve yaralılara
mükâfatlar dağıtıyordu.
aynı zamanda mütemadiyen
at üzerinde kalarak süvarile
rinin harekâtını idare
ediyor ve mukavemet görülen
noktalara bizzat yetişiyordu.
İşte ^{bu} şahit takibati
neticesinde Moğollar Amu
ve Sir nehirleri arasındaki
bütün memleketi tahliye

Türk kabileleri Timur'la birleştiler. Timur geceleri uyumayarak askerlerini tanzim ediyor ve ölenlerin ailelerine ve yaralılara mükâfatlar dağıtıyordu. Aynı zamanda mütemadiyen at üzerinde kalarak süvarilerinin harekâtını idare ediyor ve mukavemet görülen noktalara bizzat yetişiyordu. İşte Timur'un bu şahit takibatı neticesinde Moğollar Amu ve Sir nehirleri arasındaki bütün memleketi tahliye

 etmek mecburiyetinde
kaldı. Ancak Sir
nehri şimalinde ordusu
nı toplayabilen İlyas Hoca
habası Tuğluk'un öldüğü
haberini aldı. Bunun
üzerine büyük merkezleri
olan Almalık şehrine
gitti. Bikiyük ve diğer
iki Moğol generali bir
müsademede esir oldular ve
bizzat Timur tarafından
esir edildiler. Timur
kendi eski zabıtlara kendi
Çadırında bir ziyafet
hazırlattı, onları Hana

etmek mecburiyetinde kaldı. Ancak Sir Nehri şimalinde ordusunu toplayabilen İlyas Hoca, babası Tuğluk'un öldüğü haberini aldı. Bunun üzerine büyük merkezleri olan Almalık şehrine gitti. Bikiyük ve diğer iki Moğol generali bir müsademede esir oldular ve bizzat Timur tarafından esir edildiler. Timur, bu eski zabıtlara kendi çadırında bir ziyafet hazırlattı. Onları Hana

 Sadakatlerinden
dolayı takdir etti, ve
kendisinden ne istedikleri
ni onlara sordu. Karar senin
dir dediler. Timur onlara
hediyelerle ~~beraber~~ ve ~~sorlu~~ beraber
hürriyetlerini verdi. Ondan
sonra Timur doğduğu Yeşil
Şehir'e dâhil oldu. Hüseyin
Timur'u para ve birtakım
imtiyazlar ~~at~~ vermeye
mecbur olmaya kalkıştı.
Bundan mükedder olan
Timur Hüseyine dostluklarına
sadık kalacağına dair yemin
ettirmeye mecbur oldu.

sadakatleryinden dolayı takdir etti ve kendisinden ne istediklerini onlara sordu. "Karar senindir." dediler. Timur onlara hediyelerle beraber hürriyetlerini verdi. Ondan sonra Timur doğduğu Yeşil Şehir'e dâhil oldu. Hüseyin, Timur'u para ve birtakım imtiyazlar vermeye mecbur etmeye kalkıştı. Bundan mükedder olan Timur, Hüseyin'e dostluklarına sadık kalacağına dair yemin ettirmeye mecbur oldu.

 Hüseyin Timur
yemin etti, fakat
kendini tahkir olunmuş
his etti.
Yağmur altında bir
meydan muharebesi
İlyas Han tekrar Sir nehri
şimalindeki göründü.
Timur bu orduyu Sir nehri
şimalinde karşıladı. Bu
ordu Timur'un Türk ordusunun
dan fazla değildi, fakat Timur
onun muharebe kıymetini
biliyordu. Bütün Türk kuvvetleri
muharebe meydanında

Hüseyin yemin etti. Fakat kendini tahkir olunmuş hissetti.

Yağmur Altında Bir Meydan Muharebesi

İlyas Han tekrar Sir Nehri şimalindeki ovalarda büyük ve muntazır ve iyi teçhiz olunmuş bir ordu ile göründü. Timur, bu orduyu Sir Nehri şimalinde karşıladı. Bu ordu Timur'un Türk ordusundan fazla değildi. Fakat Timur onun muharebe kıymetini biliyordu. Bütün Türk kuvvetleri muharebe meydanında

 Toplanmışlardı. Barlaslar
Celayirliler ve Hüseyinle
beraber Garlar ve Afgan gönüllü
leri hep gelmişlerdi. Muharebe
birliği süvari bölükleri idi.
Fakat Hazarlar alaylar halinde
bulunuyordu. Büyük
kumandanlar Emirler idi,
bunlar doğru dan doğruya
Timura ve Hüseyine merbut
idiler. Timur ordusunu sağ
cenah merkez ve sol cenah
olmak üzere tertip etti. Bu
kısımların her biri de muharebe
kitası ve ihtiyat

toplanmışlardı. Barlaslar, Celayirliler ve Hüseyin'le beraber Garlar ve Afgan gönüllüleri hep gelmişlerdi. Muharebe birliği süvari bölükleri idi. Fakat Hazarlar alaylar hâlinde bulunuyordu. Büyük kumandanlar emirler idi, bunlar doğrudan doğruya Timur'a ve Hüseyin'e merbut idiler. Timur, ordusunu sağ cenah merkez ve sol cenah olmak üzere tertip etti. Bu kısımların her biri de muharebe kitası ve ihtiyat

olmak üzere ikiye
ayrılmışlardı. Sağ cenah
takviye edilmiş olduğu hâlde
Hüseyin'in kumandasında
idi. Düşmana en çok maruz
bulunan ve en zayıf olan
sol cenahı Timur bizzat
kumandasında bulunduruyordu.
Timur ve bütün
Türkler muzaffer olacaklarından
asla şüphe etmiyorlardı.
Fakat, müthiş bir yağmur
yağmaya başladı; şimşekler
ve gök gürültüleriyle büyük
fırtınaların ciddi bir fırtınası

olmak üzere ikiye ayrılmışlardı. Sağ cenah takviye edilmiş olduğu hâlde Hüseyin'in kumandasında idi. Düşmana en çok maruz bulunan ve en zayıf olan sol cenahı Timur bizzat kumandasında bulunduruyordu. Timur ve bütün Türkler muzaffer olacaklarından asla şüphe etmiyorlardı. Fakat müthiş bir yağmur yağmaya başladı. Şimşekler ve gök gürültüleri ile büyük ... (?) ciddi bir fırtınası

 içinde kalındı. Yerler
bataklık haline geldi.
Buna rağmen Moğollar
Türk Ordugâhına ilerlediler.
Bunlara karşı Timur
yürüdü. Timur ordusunun
sol cenahı Moğolların
sağ cenahına hücum
etti. Fakat Türkler derhâl
bozuldular ve geriye atıldılar.
Moğollar kesif kıtalarla
onların takibine koyuldular.
Ve Timur'un ihtiyat süvarileri de
sarsıldı. Timur bütün
orduya hücum emri verdi.

İçinde kalındı. Yerler bataklık hâline geldi. Buna rağmen Moğollar Türk ordugâhına ilerlediler. Bunlara karşı Timur yürüdü. Timur ordusunun sol cenahı Moğolların sağ cenahına hücum etti. Fakat Türkler derhâl bozuldular ve geriye atıldılar. Moğollar kesif kıtalarla onların takibine koyuldular ve Timur'un ihtiyat süvarileri de sarsıldı. Timur bütün orduya hücum emri verdi

 Ve kendisi de Barlaslarla
birlikte ileri atıldı. Çamur
denizi üzerinde bütün alaylar
birbirinden ayrıldı; ve intizam
sözleşme düştü. Oklar rutubetten
kullanıl maz oldu. yalnız
kılıç kullanılıyordu.
Atların kişnemesi ve Türk
muhariplerinin "Dagar! dagar!"
âvâzleri muharebe meydanını
bir çılgınlar ovasına
döndürüyordu. Timur
Moğol sağ cenahının
bayrağına doğru atıldı ve
Moğol generaline yaklaşmak

ve kendisi de Barlaslarla birlikte ileri atıldı. Çamur denizi üzerinde bütün alaylar birbirinden ayrıldı ve intizamsızlığa düştü. Oklar rutubetten kullanılmaz oldu. Yalnız kılıç kullanılıyordu. Atların kişnemesi ve Türk muhariplerinin "Dagar! Dagar!" âvâzleri muharebe meydanını bir çılgınlar ovasına döndürüyordu. Timur, Moğol sağ cenahının bayrağına doğru atıldı ve Moğol generaline yaklaşmak

 istiyordu. Moğollar ricata
başladılar. Bu çamur
deryasında ricat muntazam
olamıyor ve moğol süvarileri
kaçarak dağıldılar. Timur atını
dört nal sürerek bir tepenin
üzerine çıktı ve diğer taraflar
daki vaziyeti gözden geçirdi.
Gördü ki Emir Hüseyin
fena vaziyettedir. İki ordunun
merkezleri birbirine karışmış
hâldedir. Bunun üzerine
~~Hind askerlerine~~^{Ordusuna} toplanmaları
için işaret verdi. Fakat bu
hareket yavaşlıkla yapılıyordu.

istiyordu. Moğollar ricata başladılar. Bu çamur deryasında ricat muntazam olamıyor(du) ve Moğol süvarileri kaçarak dağıldılar. Timur, atını dört nal sürerek bir tepenin üzerine çıktı ve diğer taraflardaki vaziyeti gözden geçirdi. Gördü ki Emir Hüseyin fena vaziyettedir. İki ordunun merkezleri birbirine karışmış hâldedir. Bunun üzerine ordusuna toplanmaları için işaret verdi. Fakat bu hareket yavaşlıkla yapılıyordu.

 Kendisi en yakın
süvari bölüklerini alarak
Hüseyin'e taarruz eden Moğolların
sağ cenahına hücum etti,
Bu esnada İlyas Han
ricata hazırlanıyordu,
Bu büyük bir fırsattı,
Timur yakın adamlarından
birini çabuk toplanıp
hemen ilerlemesini söylemek
üzere Hüseyin'e gönderdi.
Hüseyin: « Ben bir alçak
mıyım, beni askerlerimin
önünde tekdim ettiriyor, diye

Kendisi en yakın süvari bölüklerini alarak Hüseyin'e taarruz eden Moğolların sağ cenahına hücum etti. Bu esnada İlyas Han ricata hazırlanıyordu. Bu büyük bir fırsat idi. Timur yakın adamlarından birini çabuk toplanıp hemen ilerlemesini söylemek üzere Hüseyin'e gönderdi. Hüseyin "Ben bir alçak mıyım? Beni askerlerimin önünde tekdim ettiriyor." diye

bağırdı. Timur'un
gönderdiği adamın
suratına vurdu ve hiçbir
cevap vermedi.
Zaman geçiyordu. Timur
hiddetine galebe çalarak
Emir Hüseyin'in akrabaların
dan iki zabiti ona vaziyeti
izah etmek için gönderdi:
• Hüseyin onlar hakaretle
"Kaçtım mı? Niçin
ilerlemek için beni
tazyik ediyor. Askerlerimi
toplamak için bana zaman
bırakın."

bağırdı. Timur'un gönderdiği adamın suratına vurdu ve hiçbir cevap vermedi.

Zaman geçiyordu. Timur hiddetini galebe çalarak Emir Hüseyin'in akrabalarından iki zabiti ona vaziyeti izah etmek için gönderdi. Hüseyin onlar(a) hakaretle "Kaçtım mı? Niçin ilerlemek için beni tazyik ediyor? Askerlerimi toplamak için bana zaman bırakın."

 Hüseyin, gerek kıskançlık ve gerek ileri gidememek yüzünden yerinden kımıldamadı. Timur gece olmadan evvel çekilmeye mecbur oldu. Muharebe meydanında ordugâhını kurdu. Teessüründen çatlıyordu. Hüseyin'i görmek ve gönderdiği adamları kabul etmek istemedi. Bir daha Hüseyin'le muharebe etmemeye yemin etti. Ertesi günü hâlâ yağmur yağıyordu. Timur acı içinde

Hüseyin, gerek kıskançlık ve gerek ileri gidememek yüzünden yerinden kımıldamadı. Timur, gece olmadan evvel çekilmeye mecbur oldu. Muharebe meydanında ordugâhını kurdu. Teessüründen çatlıyordu. Hüseyin'i görmek ve gönderdiği adamları kabul etmek istemedi. Bir daha Hüseyin'le muharebe etmemeye yemin etti.

Ertesi günü hâlâ yağmur yağıyordu. Timur, acı içinde

 İlyasa yalnız olarak
taarruz etti. Moğol
Ordusunun tarafından sarıldı
ve çekilmeye mecbur oldu.
Hüseyin Hindistan'a çekilmek
teklifiyle Timura zabıtlar
gönderdi. « Hindistan'a,
isterseniz Cehenneme kadar
çekiliniz. Bundan bana ne
olacak sanırsınız? » Timur
Semerkant'a çekildi, fakat
~~Moğollar oradan gelmediler,~~ Orasını
bir müddet kendi kendini

İlyas'a yalnız olarak taarruz etti. Moğol ordusu tarafından sarıldı ve çekilmeye mecbur oldu. Hüseyin, Hindistan'a çekilmek teklifiyle Timur'a zabıtlar gönderdi. "Hindistan'a, isterseniz cehenneme kadar çekiliniz. Bundan bana ne olacak sanırsınız?" Timur, Semerkant'a çekildi. Orasını bir müddet kendi kendini

 müdafaası için tertibat
aldıktan sonra yeni bir ordu
toplamak üzere Yeşil Şehir
civarına gitti. Yeşil
Şehirde Karısı Olcay'ın
ölmüş ve evinin bahçesinde
gömülmüş olduğunu gördü.
~~Magallar tekrar Samerkand'i~~
~~işgal ettiler.~~
İk Emir
Olcay'ın ölümü Timur ile
Hüseyin arasında bağ
kırdı. Timur Olcay'dan
oğlu Cihangir'i alarak, kendi

müdafaası için tertibat aldıktan sonra yeni bir ordu toplamak üzere Yeşil Şehir civarına gitti. Yeşil Şehir'de karısı Olcay'ın ölmüş ve evinin bahçesinde gömülmüş olduğunu gördü.

İlk Emir

Olcay'ın ölümü Timur ile Hüseyin arasında bağ kırdı. Timur Olcay'dan olan oğlu Cihangir'i alarak kendi

 kabilesi adamlarıyla beraber
Amu nehri sahilinde
bir yere çekildi.
Diğer taraftan Samarkanda
gelen Moğollar gördükleri
mukavemetten, bilhassa ordula-
rında hasıl olan vebadan
çekilip gitmeye mecbur
olmuşlardı. Hüseyin bundan
istifade ederek Samarkandagirdi,
Çok sevinç içinde bulınan
halk kendisini büyük
nümâyişlerle karşıladı.

kabilesi adamlarıyla beraber Amu Nehri sahilinde bir yere çekildi.

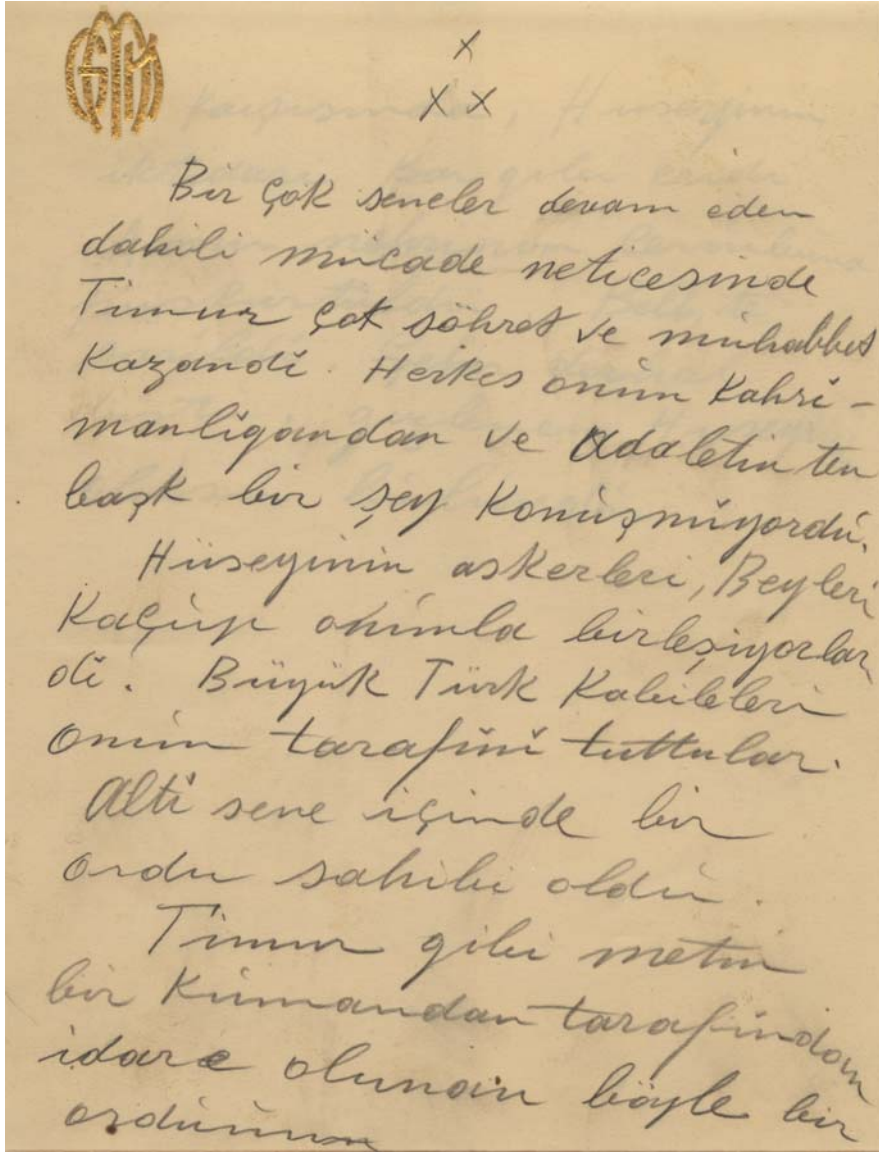
Diğer taraftan Semerkant'a gelen Moğollar gördükleri mukavemetten, bilhassa ordularında hasıl olan vebadan çekilip gitmeye mecbur olmuşlardı. Hüseyin, bundan istifade ederek Semerkant'a girdi. Çok sevinç içinde bulunan halk kendisini büyük nümâyişlerle karşıladı.

 Artık Hüseyin ve
Timur fiilen Hindistan
dan Aral gölüne kadar bütün
memleketlerin hakimi
olmuşlardı. Timur manen
Hüseyine muadil bir hakkı
vardı, Çünkü Ordunun
hakiki reisi o olmuştu, ve
ikisinin kuvvetleri birbirine
muadil idi. Fakat Hüseyin
Cengiz sülalesinden zahiren
bir Han intihap ettirdi, ve
onu kendi resmî merasimle
kendi Sarayına yerleştirdi.

Artık Hüseyin ve Timur fiilen Hindistan'dan Aral Gölü'ne kadar bütün memleketlerin hakimi olmuşlardı. Timur'un manen Hüseyin'e muadil bir hakkı vardı. Çünkü ordunun hakiki reisi o olmuştu ve ikisinin kuvvetleri birbirine muadil idi. Fakat Hüseyin, Cengiz sülalesinden zahiren bir han intihap ettirdi ve onu resmî merasimle kendi sarayına yerleştirdi.

 Onun namına kendisi icra-i hükûmete başladı. Timur hâlin zaruri kıldığı vaziyete göre Hüseyin'in maddûnu olmuştu. Hüseyin akrabasından Musa'yı "Karşı" şehrine bir kuvvetle yerleştirmişti. Şehrin etrafı surla çevriliydi. Timur bir müddet sonra aldığı tertibat sayesinde küçük bir kuvvetle bir gece Kirşe girdi, ve oradaki kuvvetleri mağlup ederek hâkim oldu.

Onun namına kendisi icra-i hükûmete başladı. Timur, hâlin zaruri kıldığı vaziyete göre Hüseyin'in maddûnu olmuştu. Hüseyin akrabasından Musa'yı "Karşı" şehrine bir kuvvetle yerleştirmişti. Şehrin etrafı surla çevriliydi. Timur, bir müddet sonra aldığı tertibat sayesinde küçük bir kuvvetle bir gece Kirşe (Karşı'ya) girdi ve oradaki kuvvetleri mağlup ederek hâkim oldu.

Birçok seneler devam eden dâhilî mücadele neticesinde Timur çok şöhret ve muhabbet kazandı. Herkes onun kahramanlığından ve adaletinden başka bir şey konuşmuyordu.

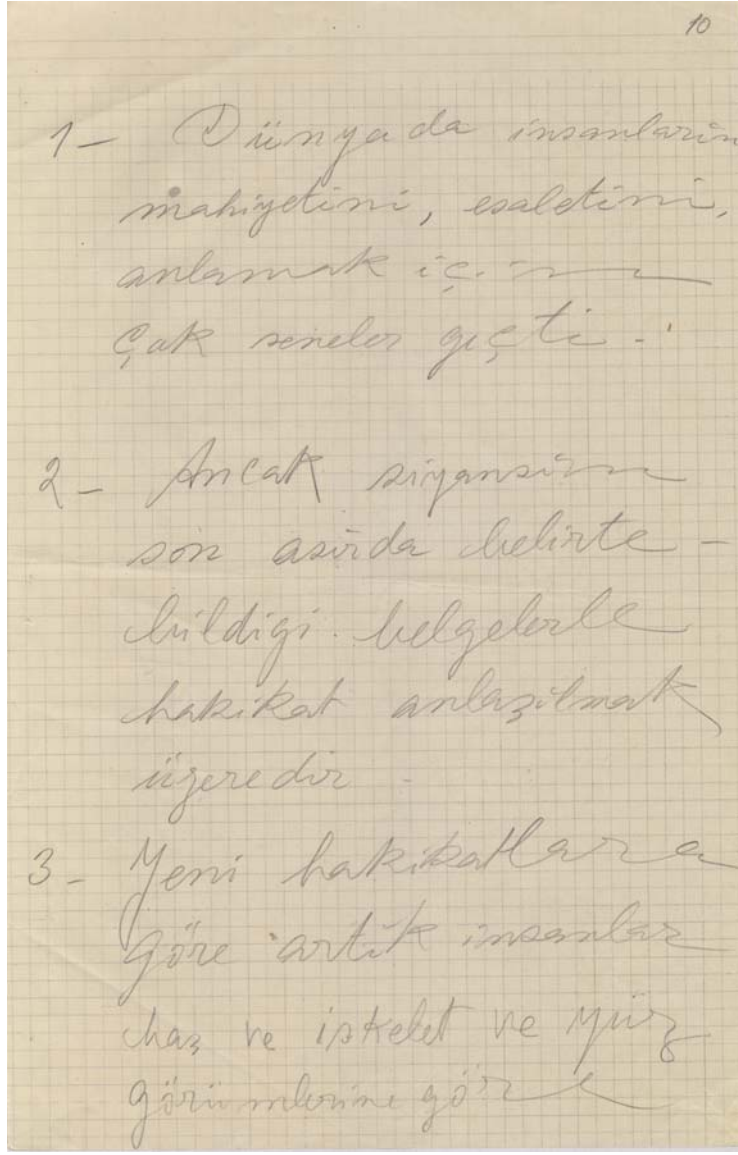
Hüseyin'in askerleri, beyleri kaçıp onunla birleşiyorlardı. Büyük Türk kabileleri onun tarafını tuttular. Altı sene içinde bir ordu sahibi oldu.

Timur, gibi metin bir kumandan tarafından idare olunan böyle bir ordunun

karşısında, Hüseyin'in
iktidarı kar gibi eridi.
Amu nehrinin cenubuna
püskürtüldü. Belh, te
sarıldı. Şehir derhal
düştü. gizlenen Hüseyin'in
ölüsü bulundu.

karşısında Hüseyin'in iktidarı kar gibi eridi. Amu Nehri'nin cenubuna püskürtüldü. Belh de sarıldı. Şehir derhâl düştü. Gizlenen Hüseyin'in ölüsü bulundu.

1. Dünyada insanların mahiyetini, esaletini anlamak için çok seneler geçti.

2. Ancak ...(?) son asırda belirtebildiği belgelerle hakikat anlaşılacak üzeredir.

3. Yeni hakikatlara göre artık insanlar baş ve iskelet ve yüz görünümüne göre

ATATÜRK Kol. Kls. Nu.: 16; Dosya Nu.: 460; Fihrist Nu.: 1-2.

11 (2)
sınıflara ayrılmaktadır.
4- Bu son tasnife göre
Türk dünyanın
akılda, güzellikte,
tenasüpte en mütekamil
mahluktur.
5) Bu hakikati
milletime
bildirmekle
onların zaten
orijinal olan
enerjilerini kuvvetlen
dirmiş olduğumu sanıyorum.
Ben bununla müftekirim.

sınıflara ayrılmaktadır.

4. Bu son tasnife göre Türk, dünyanın akılda, güzellikte, tenasüpte en mütekamil mahluktur.

5. Bu hakikati millete bildirmekle onların zaten orijinal olan enerjilerini kuvvetlendirmiş olduğumu sanıyorum. Ben bununla müftekirim.